

Arbeidsmarkt en onderwijs in Zeeland

Onderzoek naar de aansluiting van het onderwijs en de arbeidsmarkt in de periode 2004 tot heden

REKENKAMER ZEELAND

Leden

Dr. P. Castenmiller (voorzitter)

Drs. A.B.C. de Klerck

Onderzoekers

Drs. M.F. Blommaert

Drs. C.H.J. Steenbakker-Goetheer

Secretariaat

Postadres: Postbus 6001

4330 LA Middelburg

Telefoon: 0118-631841

E-mail: rekenkamer@zeeland.nl

Website: www.rekenkamerzeeland.nl

Voorwoord

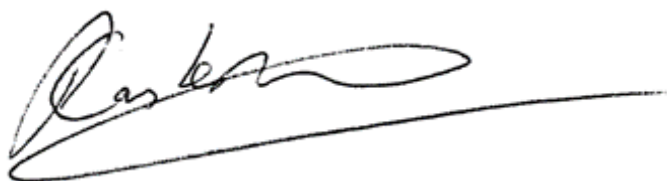
Het voorliggende rapport bestrijkt een deel van het beleid dat de Provincie voert op het terrein van arbeidsmarkt en onderwijs: de aansluiting van het onderwijs en de arbeidsmarkt in de periode 2004 tot heden. Het verschijnt op een moment dat de druk op provinciale overheden om te bezuinigen en zich terug te trekken op hun kerntaken groot is. Ook in uw Staten is hierover al meerdere malen gesproken. Daarnaast is de huidige economische situatie nog onzeker.

Veel van de onderzoeksperiode heeft betrekking op financieel gunstiger tijden, maar is daarom naar mijn mening niet van mindere waarde voor het huidige beleid. In dit rapport doen we aanbevelingen die mijns inziens kunnen bijdragen om het beleid ook in financieel krappe tijden effectiever in te richten.

Dit is het twaalfde rapport dat de rekenkamer Zeeland publiceert. Van deze gelegenheid wil ik gebruik maken om even terug te kijken. In de afgelopen zes jaar heb ik een ontwikkeling gezien in lijn met de aanbevelingen zoals we die in verschillende onderzoeken gedaan hebben. Tegelijkertijd is er één hardnekkig aandachtspunt dat in veel mindere mate in beweging is gekomen en dat is de aandacht voor effectevaluatie. We zijn ons bewust dat dit van alle verantwoordingsinformatie de meest complexe is. Tegelijkertijd is het in krappe tijden noodzakelijke informatie voor Provinciale Staten om “onderbouwde” keuzes te kunnen maken.

De uitdaging voor uw Staten is om met name dit punt, zeker in financieel moeilijke tijden, nu echt op te pakken.

Ik beveel u dit rapport van harte aan.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'P. Castenmiller', with a long horizontal flourish extending to the right.

dr. P. Castenmiller
voorzitter Rekenkamer Zeeland

Inhoudsopgave

Samenvatting	11
1 Inleiding	13
2 Beleidsvoering: de kaders	15
2.1 Beleid van de verschillende bestuurslagen	15
2.1.1 Europa	15
2.1.2 Rijksbeleid	16
2.1.3 Provinciaal en gemeentelijk beleid	17
2.2 De beleidskaders in Zeeland	19
2.2.1 Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan 2009-2012 (PSEB)	19
2.2.2 Dé OnderwijsAgenda, programma 2008-2012 (OA)	20
2.2.3 Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie 2005-2010 (AZK)	22
2.2.4 Sociaal Akkoord 2008-2012 (SA)	23
2.2.5 Recente visie arbeidsmarkt-, werkgelegenheids- en economisch beleid	26
3 Achtergronden bij de Zeeuwse arbeidsmarkt	29
3.1 Economische analyse werkgelegenheid Zeeland 1993-2008	29
3.1.1 Ontwikkeling werkgelegenheid in componenten	30
3.1.2 Werkgelegenheidsontwikkeling in de Zeeuwse sectoren	30
3.1.3 Hoe doet in vergelijking een andere provincie als Drenthe het?	31
3.1.4 Hoe is de werkgelegenheid in Zeeland verdeeld over sectoren?	32
3.2 Onderwijs en beroepsbevolking	33
4 Beleid in uitvoering: de projecten	37
4.1 Aansluiting projecten bij beleid en doelen is duidelijk	37
4.2 In toenemende mate aandacht voor concreet omschrijven prestatieafspraken	38
4.3 Geen aandacht voor effect en doelrealisatie projecten	38
4.4 Overkoepelende inhoudelijke control?	39
5 Beleid in de praktijk: visie betrokkenen	43
5.1 Samenwerking is moeizaam	43
5.2 Integrale arbeidsmarktinformatie ontbreekt	44
5.3 Gesegmenteerde arbeidsmarkt, weinig mobiliteit	44
5.4 Wat gaat goed wat kan beter?	45
5.5 Rol provincie	45
6 Conclusies en aanbevelingen	47

7	Bestuurlijke reactie	51
8	Nawoord Rekenkamer Zeeland	57
	Bijlagen	59
Bijlage 1	Literatuurlijst	61
Bijlage 2	Definities	63
Bijlage 3	Normenkader	65
Bijlage 4	Shift share analyse	67
Bijlage 5	Beleidsvoering	71
Bijlage 6	Aanbevelingen Taskforce Onderwijs, Kerend Tij	75
Bijlage 7	Overzicht onderzochte projecten	77
Bijlage 8	Onderzoeksopzet	93
Bijlage 9	Lijst van geïnterviewden	97

Samenvatting

De centrale vraag in het onderzoek luidt:

"Welke activiteiten, maatregelen en middelen zet de provincie in ten behoeve van de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt en hoe effectief zijn deze?"

Uit het onderzoek blijkt dat de provincie in de periode vanaf 2004 tot heden een grote hoeveelheid, maatregelen en middelen inzet om de doelen zoals die in verschillende beleidnota's en akkoorden zijn verwoord te bereiken. Verschillende nota's en projecten die betrekking hebben op dit beleidsterrein zijn onder de loep genomen. In dit onderzoek hebben we aan de hand van toetsingscriteria de voorwaarden geschetst waaraan effectief beleid moet voldoen (bijlage 3). Het beleid en de maatregelen zijn vervolgens daaraan getoetst. Wat de Rekenkamer constateert is dat de voorwaarden waaraan een effectieve beleidsvoering moet voldoen deels nog ontbreken, met name ten aanzien van het opstellen van een probleemanalyse, waardoor de Rekenkamer in ieder geval constateert dat het beleid op een aantal punten nog effectiever kan worden ingevuld.

De rol die de provincie speelt op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt wordt door de betrokken actoren als positief gezien voor zover zij zich richt op initiëren, faciliteren en regisseren.

De Rekenkamer heeft ook een economische analyse uitgevoerd die een wat bredere horizon heeft en een beeld schetst van de ontwikkeling van de Zeeuwse arbeidsmarkt. Deze zelfde analyse is uitgevoerd voor Drenthe, een provincie die enigszins vergelijkbaar is. Hoewel deze analyse geen absolute uitspraken mogelijk maakt, geeft het toch een kleuring die naar de mening van de Rekenkamer wel duidt op mogelijkheden enerzijds en specifieke patronen anderzijds. Het toont ook naar de mening van de Rekenkamer het belang van beleidsanalyses aan om kansen te kunnen aanwijzen in economische termen en daarmee ook kansen voor het arbeidsmarktbeleid. Daarmee biedt dit rapport naar de mening van de Rekenkamer handvatten voor zowel de organisatie als provinciale staten om het beleid effectiever te maken.

1 Inleiding

Het verschijnsel dat er werkloosheid voorkomt tegelijk met voldoende vraag naar arbeid is van alle tijden. Het verschijnsel dat het aanbod op de arbeidsmarkt en onderwijs niet naadloos bij de vraag aansluiten evenzeer. De aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt heeft zich altijd gekenmerkt door fricties: reeds sinds het ontstaan van de eerste universiteiten van Bologna en Parijs. Even oud zijn de pogingen om deze op te heffen. Eén van de eerste beschreven pogingen hiertoe is de *numerus fixus* uit 1207. Bij deze gelegenheid beperkte de paus het aantal hoogleraren theologie in Parijs tot acht.¹

Fricties in de aansluiting van het onderwijs en de arbeidsmarkt – in de aansluiting van het aanbod op de vraag – zijn dus van alle tijden en voor een deel logisch verklaarbaar uit het feit dat het nu eenmaal tijd kost om mensen op te leiden. In die tijd kunnen de vraag en de economie echter alweer belangrijke wijzigingen hebben ondergaan.

Bovendien is 'de arbeidsmarkt' geen vast gegeven, het is het geheel van de vraag naar en het aanbod van betaalde arbeid. Ook de 'Zeeuwse arbeidsmarkt' is niet scherp af te bakenen. Er zijn immers ook inwoners van Zeeland die in andere provincies of in België werken. Daarnaast zijn er mensen van buiten de provincie die in Zeeland werkzaam zijn. Zo kent de provincie Zeeland in 2005 een inkomende pendel van 6% van de beroepsbevolking en een uitgaande pendel van 16% van de beroepsbevolking.²

Formeel gesproken kent de provincie als bestuurslaag geen wettelijke taken ten aanzien van het onderwijsbeleid. De provincie Zeeland voelt zich verbonden met het onderwijs en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Dit blijkt ook uit de onderwijsnota, dé Onderwijsagenda 2008-2011. De Provincie hecht ook grote waarde aan de instandhouding van de huidige onderwijs- en onderzoeksinstellingen in Zeeland. Dat staat als doelstelling geformuleerd in het Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan (PSEB 2009-2012).

Er worden tal van projecten ondersteund die de aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt trachten te verbeteren. Om de organisaties die deze projecten organiseren te verbinden, is het Sociaal Akkoord (2004-2008 en 2008-2012) opgesteld tussen de Provincie en maatschappelijke organisaties.

De Rekenkamer wil met dit onderzoek inzicht bieden in de mate van effectiviteit van provinciale maatregelen en inzet van middelen op het terrein van aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt. Het gaat daarbij om een inventarisatie van activiteiten op

¹ Wilbrink (1994).

² Bron: CBS, Sociale Staat van Zeeland 2009, Pendel in Zeeland 2003-2008, Provincie Zeeland juni 2010.

Inleiding

dit specifieke terrein binnen het arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid en het beoordelen van de effectiviteit daarvan.

De centrale vraag in het onderzoek luidt:

"Welke activiteiten, maatregelen en middelen zet de Provincie in ten behoeve van de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt en hoe effectief zijn deze?"

De onderzoeksperiode beslaat de looptijd van de hierboven genoemde beleidsnota's en akkoorden (2004 – heden).

Leeswijzer

In hoofdstuk twee worden de relevante beleidskaders geschetst. Allereerst komt het meest relevante Europese, nationale, provinciale en gemeentelijke beleid aan de orde. Aan het eind van hetzelfde hoofdstuk wordt het Zeeuwse beleid beschreven zoals dat is vastgelegd in de relevante beleidsdocumenten. Daarmee ontstaat een beeld van het beleidskader.

In hoofdstuk drie wordt de Zeeuwse arbeidsmarkt benaderd vanuit een economische analyse van de ontwikkelingen in sectoren over een periode van vijftien jaar. Het doel van dit hoofdstuk is om de trends op de arbeidsmarkt in Zeeland zichtbaar te maken ten opzichte van de nationale ontwikkelingen. Daarnaast bevat het hoofdstuk enige kwantitatieve gegevens over arbeidsmarkt en onderwijs. Het hoofdstuk is bedoeld om een economische context te schetsen van het beleidsveld.

In hoofdstuk vier worden de resultaten geschetst van de toetsing op doeltreffendheid van de geselecteerde projecten.

Hoofdstuk vijf geeft het beeld dat betrokken actoren hebben van het veld van onderwijs en arbeidsmarkt in Zeeland. Het rapport wordt afgesloten met conclusies en aanbevelingen.

Voor de leesbaarheid van het rapport zijn deelconclusies en deelbevindingen apart gemarkeerd in de tekst.

2 Beleidsvoering: de kaders

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het beleid zoals dat is geformuleerd voor het terrein arbeidsmarkt en onderwijs. Achtereenvolgens wordt kort het beleid van de verschillende bestuurslagen en de verdeling van verantwoordelijkheden tussen deze bestuurslagen geschetst (§ 3.1). Vervolgens wordt het beleid zoals dat is uitgewerkt voor de provincie Zeeland onder de loep genomen (§ 3.2).

2.1 *Beleid van de verschillende bestuurslagen*

2.1.1 Europa

Binnen Europa ligt het zwaartepunt voor het onderwijsbeleid en het economisch beleid bij de nationale lidstaten. De Europese lidstaten zijn verantwoordelijk voor de inhoud en organisatie van hun onderwijs en economie. Daarbij past natuurlijk wel de nuancering dat mede als gevolg van de Europese monetaire unie economieën onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt zijn er een aantal gezamenlijke doelstellingen en faciliterende programma's.

Lissabonstrategie

De Europese Unie koos in 2000 in Lissabon als strategie om in 2010 de «meest dynamische en concurrerende kenniseconomie van de wereld» te zijn, met een «hechtere sociale samenhang en respect voor het milieu». De lidstaten spraken af zich in te zetten voor gezonde overheidsfinanciën, economische groei, een kenniseconomie en innovatie, volledige werkgelegenheid en behoud van de natuurlijke omgeving.

Deze Lissabonstrategie is met name van belang voor het onderwerp onderwijs en arbeidsmarkt, respectievelijk kennis en economie, en is uitgewerkt in een groot aantal doelstellingen op Europees maar ook op nationaal niveau.

De Algemene Rekenkamer concludeerde echter in 2009 in haar rapport “Lissabonstrategie voor duurzame economische groei en werkgelegenheid in Europa” dat het merendeel van deze EU-doelstellingen niet concreet genoeg was geformuleerd om achteraf te kunnen vaststellen of ze al dan niet zijn bereikt. Daardoor is naar de mening van de Algemene Rekenkamer de strategie een minder krachtig instrument dan mogelijk was geweest.

De Algemene Rekenkamer stelt voorts: “Ook Nederland heeft veel beleid onder de noemer van de Lissabonstrategie geschaard waarvan de doelen niet (of niet in voldoende mate) in specifieke en meetbare termen zijn opgeschreven. De wijze waarop Nederland in zijn jaarlijkse Lissabonrapportages over de voortgang van het

nationale «Lissabonbeleid» rapporteert, schiet bovendien op verscheidene onderdelen tekort. Dat bevordert de effectiviteit van de strategie niet.”

Ook de VNG en het IPO hebben in 2009 een kritisch rapport over de Lissabon-doelstellingen uitgebracht, “De Lissabon Strategie in Nederlandse Regio’s en Gemeenten”. Zij constateren in hun rapport dat Europa noch Nederland de eigen ambities haalt.

Om zijn ambities te verwezenlijken zal Nederland zich flink moeten inspannen op het vlak van research en development, in ondernemerschap, in onderwijs en in het programma Leven Lang Leren, zo stellen zij. Het IPO en de VNG bepleiten bovendien een grotere inbreng van lokale en regionale overheden in het realiseren van deze doelstellingen. Zij beargumenteren dit in één van hun deelconclusies als volgt:

“...omdat de plaatselijke context en historie van belang is, evenals de regionale samenhang (ruimtelijke ordening, infrastructuur, plaatselijke arbeidsmarkt en onderwijs), is een beperkte rol van de nationale overheid en een grote rol van de regionale overheden vereist.”

De belangrijkste programma’s op Europees niveau die er (mede) op gericht zijn om de Lissabondoelen te realiseren zijn: De Europese structuurfondsprogramma’s - gefinancierd vanuit het Europees Sociaal Fonds (ESF) - en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Ten slotte is er het Europese structuurbeleid, dat erop gericht is de samenwerking tussen regio’s over de landsgrenzen heen te versterken. De EU faciliteert dit door middel van de INTERREG subsidieprogramma’s.

Een belangrijk onderdeel van de Lissabonstrategie is het idee van een 'leven lang leren'. In 2007 is het overkoepelende onderwijsprogramma Leven Lang Leren van start gegaan. Het programma, dat loopt tot en met 2013, beoogt de totstandkoming van een moderne kennismaatschappij in de hele Europese Unie te bevorderen. Leven Lang Leren moet zorgen voor meer uitwisseling, samenwerking en mobiliteit tussen de onderwijs- en beroepsopleidingstelsels.³

2.1.2 Rijksbeleid

Het accent voor het te voeren onderwijsbeleid ligt in Nederland bij de nationale overheid. De begroting 2011 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap formuleert het als volgt: “De Minister is verantwoordelijk voor een onderwijsstelsel dat zodanig functioneert dat het onderwijs aansluit bij de talenten en de ambities van individuele leerlingen en bij wat de maatschappij nodig heeft. In het bijzonder is hij verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van het onderwijs, de rechtmatige besteding van onderwijsmiddelen en het borgen van de onderwijskwaliteit. De instrumenten die hij tot zijn beschikking heeft zijn wet- en regelgeving, bekostiging, subsidies, toezicht en dialoog met belanghebbenden. Deze belanghebbenden worden door de Minister in een positie gebracht die hen in staat

³ Bron: Europa-nu (website Europees parlement en parlementair documentatiecentrum Universiteit Leiden).

stelt maximaal bij te dragen aan goed onderwijs. Hij doet dat door wetten en regels uit te vaardigen voor goed bestuur. Kortom: de rijksoverheid is belast met de verantwoordelijkheid voor de inrichting van het onderwijsstelsel, de bekostiging en het toezicht op de kwaliteit.

Het rijksbeleid ten aanzien van het economisch beleid is vooral gericht op investeren in bestaande economische kracht en kansrijke sectoren. Daarbij is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak. Een voorbeeld hiervan is het programma Pieken in de Delta, waarin een aantal speerpuntregio's zijn benoemd. Zeeland en West-Brabant vormen een dergelijke regio.

2.1.3 Provinciaal en gemeentelijk beleid

De taken en bevoegdheden van de lokale overheden en de verdeling daarvan zijn al enige jaren onderwerp van discussie, mede onder druk van de bezuinigingen. Het rapport van de commissie Ladders, het profiel provincies, het bestuursakkoord Rijk-provincies en het regeerakkoord van het huidige kabinet⁵ doen allemaal uitspraken over de verdeling van de taken en bevoegdheden tussen de verschillende bestuurslagen.

De lijn die hierin te ontdekken valt is dat op politiek niveau gestreefd wordt naar een heldere verdeling van taken en het vermijden van bestuurlijke drukte. Zeer heldere uitspraken zijn bijvoorbeeld te vinden in het huidige regeerakkoord. "Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen beperken zich tot hun kerntaken. De kerntaken van provincies liggen op de gebieden ruimte, economie en natuur. Per terrein zijn ten hoogste twee bestuurslagen betrokken bij hetzelfde onderwerp."⁴

In de bestuurlijke praktijk zien we echter dat in veel gevallen en op vele beleidsterreinen zowel de Europese, als de nationale, als de provinciale en de gemeentelijke bestuurslaag actief zijn. Dit geldt zowel voor het onderwijsterrein als het economisch beleid.

De provincie Zeeland verwoordt het in dé OnderwijsAgenda als volgt: "Provincies hebben op het gebied van onderwijs geen wettelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Zij hebben een adviserende rol aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In Zeeland bestaat echter een grote verbondenheid tussen de provincie en het onderwijsveld (dé OnderwijsAgenda 2008-2011). Deze verbondenheid vloeit voor een deel voort uit de wettelijke taken die provincies hebben ten aanzien van zorg en welzijn. Hierdoor is de provincie betrokken bij gebieden die zich bevinden op het snijvlak van onderwijs-zorg en onderwijs-welzijn. Ook neemt de Provincie met het economisch beleid haar

⁴ Bron: Regeerakkoord "Vrijheid en Verantwoordelijkheid", september 2010.

verantwoordelijkheid op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt.”⁵ Met dit citaat verwoordt de Provincie in algemene termen haar rolopvatting ten aanzien van onderwijsbeleid.

Een concrete uitwerking hiervan zien we in de in 2009, mede op initiatief van de Provincie Zeeland, ingestelde Taskforce Onderwijs Zeeland. De Taskforce geeft in haar adviesrapport⁶ antwoord op de vraag: “Op welke wijze is het mogelijk om in Zeeland een blijvend aanbod van beroepsonderwijs en hoger onderwijs te garanderen als de bevolking krimpt?”

Voor het realiseren van de aanbevelingen is inmiddels een zogenaamde onderwijsautoriteit aangesteld in Zeeland, mr. E.M. d'Hondt, voorzitter van de Taskforce Onderwijs Zeeland en oud-burgemeester van Nijmegen. Hij is met ingang van 1 mei 2010 doende de aanbevelingen uit het rapport "Kerend Tij" te realiseren (zie bijlage 6 voor de aanbevelingen uit het rapport).

De in dé OnderwijsAgenda genoemde rolopvatting van de provincie is in lijn met aanbevelingen die het Comité van de Regio's - spreekbuis voor lokale en regionale overheden binnen de Europese Unie - in september 2006 tijdens de conferentie 'At the source of knowledge - competitiveness through basic education' deed. Het Comité van de Regio's heeft opgeroepen tot meer aandacht voor de rol die lokale en regionale overheden op onderwijsgebied spelen. Volgens het Comité hebben decentrale overheden in veel lidstaten directe taken en verantwoordelijkheden op het gebied van onderwijs en training en kunnen zij innovatieve activiteiten binnen het onderwijs stimuleren.⁷

De gemeente kent een aantal wettelijke taken op het terrein van onderwijs. Daarbij gaat het om huisvesting, achterstandenbeleid, leerplicht, leerlingenvervoer en zorgleerlingen. Ook een onderwerp als de zogenaamde brede school⁸ is een zaak van gemeenten.

Afgaande op de meest recente inzichten uit rapporten over de taken en rol van de provincies lijkt op het economisch terrein de provincie een steeds duidelijker rol te krijgen als regisseur, maar ook de gemeenten spelen hier een belangrijke rol.

⁵ Bron: Onderwijs in de Provincie Zeeland: "dé Onderwijsagenda". Bouwstenen voor een programma 2008-2012, Provincie Zeeland.

⁶ Kerend Tij Adviesrapport Commissie Taskforce Zeeland, maart 2010.

⁷ Conference conclusions "At the sources of knowledge– Competitiveness through Basic Education, International Conference, 28-29 September 2006, Helsinki," call for increased focus to be given to the local and regional level in this field because in many Member States local and regional authorities are vested with direct responsibilities and powers in the field of education and training and are at the forefront in promoting innovative actions which can effectively take hold at local level;"

⁸ In een brede school bieden verschillende instellingen vanuit bijvoorbeeld kinderopvang, zorg, sport en cultuur samen een breder aanbod voor ouders dan slechts de schoolvoorzieningen.

Zowel op onderwijsterrein als op economisch terrein zien we in verschillende beleidsnota's en rapporten de constatering dat alleen sprake kan zijn van effectief beleid indien zaken integraal en met betrokkenheid van lokale overheden tot stand komen.

Deelconclusie

Kijken we naar taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden bij de verschillende overheden op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt/economie, dan zien we de politieke wens om tot een heldere scheiding van taken en verantwoordelijkheden te komen. De praktijk van alledag laat een ander beeld zien. Op de onderzochte terreinen zijn alle bestuurlijke spelers op dit moment betrokken. Zo krijgt de provincie formeel een duidelijke rol als economische gebiedsregisseur. Daarentegen heeft zij weer geen formele rol in het onderwijsveld maar zien we wel een duidelijke rolopvatting en taken in Zeeland op dit terrein. Tegelijkertijd is sprake van voortdurend krimpend budget bij diezelfde overheden alsmede de nadrukkelijke wens om het aantal ambtenaren te reduceren. Het onvermijdelijke gevolg zal zijn dat dit tot organisatorische en wellicht ook bestuurlijke spanningen zal leiden als de bestaande ambities gehandhaafd worden.

2.2 De beleidskaders in Zeeland

In dit hoofdstuk worden de relevante beleidskaders voor de provincie Zeeland op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt beschreven. Zij vormen het specifieke Zeeuwse kader waarbinnen de activiteiten op dit beleidsterrein plaatsvinden. Het betreft de volgende nota's. Deze paragraaf bevat tevens de meest recente visie en inzichten die de provinciale organisatie over het beleid en de verbanden heeft. Het is mede gebaseerd op een afsluitend gesprek dat gevoerd is met de betrokken ambtenaren.

2.2.1 Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan 2009-2012 (PSEB)

Het PSEB is een beleidsplan dat iedere vier jaar door de provincie Zeeland wordt opgesteld en dat het beleid beschrijft inzake de Zeeuwse economie en werkgelegenheid. De Provincie betitelt het economisch beleid als voorwaardenscheppend en benoemt haar rol als coördinerend, initiërend en faciliterend van aard. Het belangrijkste doel dat de provincie Zeeland met het economisch beleid nastreeft is een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie. Het plan omvat de volgende acht beleidsprogramma's:

- Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt
- Kennis, Innovatie en Ondernemerschap
- Zorg economie
- Energie en Klimaat
- Havens en Industrie

- Recreatie en Toerisme
- Landbouw
- Visserij en Aquacultuur

Jaarlijks wordt via een jaarplan het beleid vertaald in concrete acties/projecten.

Onderdeel 4.4.2 van het PSEB heeft betrekking op het deelterrein Onderwijs en arbeidsmarkt.

Het Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan is gebaseerd op een externe evaluatie van het vorige PSEB (2005-2008), alsmede een sociaal-economische schets van Zeeland en een streefbeeld voor de Zeeuwse economie.

Bij de totstandkoming van het beleidsplan is via workshops overleg gevoerd met verschillende actoren uit economische sectoren en voorts met jongeren en kunstenaars. Daarnaast is input gezocht via interviews met vertegenwoordigers van Zeeuwse bedrijven en organisaties.

De doelen en beleidsvoornemens zijn geformuleerd op basis van een probleemanalyse. Het College van gedeputeerde staten heeft een strategie geformuleerd voor zijn handelen, namelijk stimulerend, faciliterend en regisserend. Doelen, beleidsvoornemens en resultaten zijn SMART+C geformuleerd. Doelen zijn geoperationaliseerd in termen van maatschappelijke effecten. Een voorbeeld hiervan is het doel om de arbeidsparticipatie van 68 naar 69% te brengen ultimo 2012.

Deelconclusie

De totstandkoming van het PSEB voldoet aan de eisen die gesteld kunnen worden aan het formuleren van effectief beleid.

2.2.2 Dé OnderwijsAgenda, programma 2008-2012 (OA)

Dé OnderwijsAgenda is in feite de provinciale onderwijsnota. Het belangrijkste doel dat de provincie zich in deze nota stelt is: "... met inachtneming van 'Nieuwe Verbindingen'⁹, de vertegenwoordigers uit het gehele onderwijsveld inspireren, uitdagen en verleiden om gezamenlijk en in samenwerking met overheden, bedrijfsleven, ouders, jongeren en overige bij het werkveld betrokken organisaties te blijven streven naar kwalitatief goed en inspirerend onderwijs voor de gehele Zeeuwse bevolking." Met andere woorden: De provincie wil door het (mede) financieren van projecten en activiteiten relevante partijen tot meer of effectievere samenwerking brengen. Binnen deze nota worden vijf thema's onderscheiden:

1. Kwaliteit en resultaten van het onderwijs (het sturen en borgen van de kwaliteit en de resultaten van het onderwijs).

⁹ Nieuwe Verbindingen, het collegeprogramma 2007-2011 van het College van gedeputeerde staten van Zeeland.

2. Leerling centraal: passend zijn voor onderwijs en zorg (alle leerlingen volgen het onderwijs dat het beste bij hen aansluit).
3. Doorlopende ontwikkelingslijnen.
4. Werken en leren.
5. Ontplooiing en ontwikkeling (zorgen dat scholieren via het onderwijs kennismaken met actuele thema's en maatschappelijke ontwikkelingen).

Het beleid dat geformuleerd is in dé OnderwijsAgenda is niet gebaseerd op een expliciete gestructureerde probleemanalyse. Uit de nota blijkt dat de inhoud tot stand is gekomen na consultatie van de direct betrokkenen zoals onder meer het gehele onderwijsveld, het bedrijfsleven alsmede Scoop. Op basis van deze consultaties zijn ambities geformuleerd rond bovengenoemde vijf thema's. De ambities zijn deels wel en deels niet SMART+C (specifiek, meetbaar, afgestemd, realistisch, tijdgebonden en consistent) geformuleerd en geoperationaliseerd.

Een voorbeeld van een niet SMART+C ambitie is:

“Zorgen voor een adequate voorbereiding van scholieren op de arbeidsmarkt”.

De middelen die gereserveerd zijn voor uitvoering van deze nota bedragen vier maal € 600.000, maar deze middelen zijn nooit in het geheel beschikbaar gesteld. De gelden voor dé OnderwijsAgenda zijn toegekend onder voorwaarde dat de voornemens meer SMART+C zouden worden geformuleerd. Een voorstel daarvoor is door provinciale staten op 4 februari 2011 geaccordeerd.

Overigens zijn onder verwijzing naar het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie wel resultaten geformuleerd in concrete maatschappelijke termen. Een voorbeeld hiervan is in de periode van 2005 tot 2010 het gemiddelde opleidingsniveau met één jaar verhogen.

Het College van gedeputeerde staten kiest als strategie voor het handelen de volgende rollen: inspireren, uitdagen en verleiden.

Voor monitoring, verantwoording en evaluatie van dé OnderwijsAgenda wordt de Result based accountability (RBA) methode gehanteerd. Scoop voert dit uit. Voor deze methode is gekozen in samenspraak met de bij dé OnderwijsAgenda betrokken partijen.

Tussen de regels door lezen we in dé OnderwijsAgenda impliciet het ervaren probleem van gebrek aan samenwerking in het Zeeuwse onderwijsveld en de ambitie om dit probleem aan te pakken. Met de instelling van de Taskforce Onderwijs en het aanstellen van de Onderwijsautoriteit in 2010 komt dit veel explicieter op de agenda. In bijlage 6 zijn de aanbevelingen weergegeven die de Taskforce Onderwijs heeft gedaan.

Deelconclusie

Dé OnderwijsAgenda is niet tot stand gekomen op basis van een gestructureerde expliciete probleemanalyse. Wel zien we dat doelen deels in termen van maatschappelijke effecten worden beschreven en het beleid wordt afgestemd met betrokken actoren. In die zin is dus sprake van interactieve beleidsvorming. Tijdens de looptijd van de nota zien we de urgentie van een aantal (financiële) problemen in het onderwijsveld groter worden. Wellicht ontstaat ook mede daardoor meer aandacht voor explicietere probleemanalyses en het SMART+C formuleren van voornemens.

Uit de evaluatie van dé OnderwijsAgenda blijkt dat de activiteiten van de zogenoemde Onderwijsautoriteit voor een deel (met name de economische kant) in de plaats komen van de onderwijsnota.

2.2.3 Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie 2005-2010 (AZK)

Zeeuwse overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers hebben een set van afspraken en voornemens, het AZK, geformuleerd met de volgende doelen:

- de verhoging van de kwalificaties van Zeeuwse studenten en de Zeeuwse beroepsbevolking;
- de verbetering van de kennisuitwisseling tussen ondernemers, overheid en onderwijs;
- de versterking van de innovatiekracht van het Zeeuwse bedrijfsleven.

De regie van dit Akkoord zou in handen komen van een nieuw op te richten Zeeuws instituut voor kenniseconomie met als taak het in het akkoord geformuleerde actieprogramma te concretiseren en te realiseren. In 2007 is het instituut NV Economische Impuls Zeeland opgericht, dat belast is met de uitvoering van het Akkoord.

Het Akkoord begint niet met een expliciete gestructureerde probleemanalyse maar met een schets van het kader waarbinnen de verbeteringen van de Zeeuwse kenniseconomie aangegeven worden. Ook bij dit Akkoord zien we dat er voorafgaand aan de totstandkoming veel overleg is gevoerd met betrokken actoren. De projecten vloeien voort uit ambities die SMART+C geformuleerd zijn. De projecten zelf zijn dit echter niet.

De doelen, die in dit geval ambities genoemd worden, zijn deels geformuleerd in termen van maatschappelijke effecten en deels in termen van resultaten. Het totaalbedrag dat in het Akkoord genoemd wordt bedraagt € 176,9 miljoen. Dat wordt deels door de provincie en deels door andere partijen bijeengebracht. De gelden vanuit de provincie zijn niet apart in de begroting geraamd en/of geoormerkt. In de periode 2005-2007/2008 is ten behoeve van de uitvoering van dit Akkoord een stuurgroep geformeerd, waarin vanuit de provincie behalve de verantwoordelijke gedeputeerde een tweetal beleidsmedewerkers zitting hebben.

Inmiddels ligt de uitvoering in handen van NV Economische Impuls, die in november 2008 een eerste evaluatie deed verschijnen, waarin een aantal succesvolle projecten belicht worden en de succesfactoren kort beschreven worden. De belangrijkste conclusie is dat succesvolle projecten zich kenmerken door een gelijkwaardige inbreng van de zogenaamde drie O's: overheid, ondernemers en onderwijs.

Deelconclusie

Ook bij het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie zien we bij de totstandkoming van het akkoord veel aandacht voor de inbreng van betrokken actoren. Maar ook hier ontbreekt een duidelijke expliciete gestructureerde probleemanalyse. Tegelijkertijd valt op dat de doelen wel in termen van maatschappelijke effecten beschreven zijn.

2.2.4 Sociaal Akkoord 2008-2012 (SA)

Het Sociaal Akkoord is een akkoord waarbij de provincie Zeeland, werkgevers en werknemers zich ten doel stellen activiteiten op de volgende thema's te zullen ontplooiën:

- a. Zwakke groepen op de arbeidsmarkt.
- b. Combinatie arbeid/privé.
- c. Vergrijzing op de arbeidsmarkt.
- d. Aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt.

Het Sociaal Akkoord is niet gebaseerd op een expliciete probleemanalyse maar op een evaluatie van het Sociaal Akkoord uit 2004. Deze evaluatie valt uiteen in deels controleerbare indicatoren (SMART) en deels (gezamenlijk geformuleerde) waargenomen problemen.

Wel kunnen de effectindicatoren nog winnen aan kracht. In het geval van de combinatie arbeid en zorg ontbreken bijvoorbeeld gegevens van voorgaande jaren waardoor een vergelijking met voorliggende jaren niet mogelijk is. Hoewel bij het formuleren van een akkoord gezamenlijke meningsvorming natuurlijk een wezenlijke processtap is, lijkt dit in sommige gevallen ten koste te gaan van een gedegen onderbouwing van beleid. Het Sociaal Akkoord is vooral een akkoord dat gaat over herkenbare thema's voor de partners, zoals "vergreijzing" en "combinatie arbeid-zorg", en daarmee in sommige gevallen moeilijk concreet te meten. Door alle partijen wordt het belang van de (veelal maatschappelijke) thema's onderstreept en is er de wil om deze thema's bij de maatschappij te laten doordringen. Er worden tal van projecten opgezet en uitgevoerd waarbij partners uit het onderwijs en het bedrijfsleven elkaar vinden rondom de genoemde thema's.

Op basis van de evaluatie 2004-2007 is met de betrokken actoren het nieuwe Sociaal Akkoord (2008-2012) tot stand gekomen. Waarschijnlijk mede als gevolg van deze betrokkenheid van de diverse actoren zijn de doelen op hoofdniveau vrij algemeen geformuleerd, bijvoorbeeld "Zeeuwse werknemers kunnen arbeid en zorg

combineren". De doelen zijn weliswaar deels concreet en in maatschappelijke termen geformuleerd maar onvoldoende SMART+C.

Aangezien de effectiviteit van het Sociaal Akkoord 2005-2008 bij evaluatie lastig te meten bleek, is met Scoop gezocht naar een methode om dat bij het nieuwe Sociaal Akkoord wel te kunnen doen. De RBA-methode is daarom in het Sociaal Akkoord 2008-2012 genoemd, inclusief bijbehorende indicatoren.

Qua rolvoering wordt gesteld dat de provincie, desgewenst op verzoek, de regierol op zich neemt.

Jaarlijks is voor het Akkoord € 450.000 uitgetrokken.

Deelconclusie

In het geval van het Sociaal Akkoord lopen beleidsonderbouwing, effectanalyse en gezamenlijke meningsvorming soms door elkaar. Wel worden doelen deels in maatschappelijke termen geformuleerd en is zeer duidelijk sprake van afstemming van beleid met betrokken actoren.

Het Sociaal Akkoord zou aan kracht winnen indien het vertrekpunt meer zou komen te liggen bij geobjectiveerde knelpunten, probleemanalyses.

Wel zien we door de jaren heen meer aandacht voor het onderbouwen van beleid bijvoorbeeld door te experimenteren met de RBA-methode.

In het hierna volgende schema zijn bovengeschetste bevindingen kort samengevat. Voor een uitgebreide beschrijving van de normen rond beleidsvoering verwijzen wij naar het normenkader in bijlage 3.

Nota/Akkoord	SA	AZK	OA	PSEB
Looptijd	2004-2011	2005-2010	2008-2011	2009-2012
Criteria				
Aan de nota ligt een probleemanalyse ten grondslag	nee	nee	nee	ja
Het beleid is vooraf afgestemd met betrokken actoren	ja	ja	ja	ja
Doelen vloeien voort uit probleemanalyse	nee	nee	nee	ja
Doelen zijn geformuleerd in termen van maatschappelijke effecten	deels	deels	ja	ja
Middelen beschikbaar	1 ^e SA € 1,8 mln (4 x € 450.000) 2 ^e SA € 1,8 mln (4 x € 450.000)	In totaal met partners begroot € 176 miljoen maar in feite geen middelen in begroting	4 x €600.000 gereserveerd, maar in feite geen middelen in de begroting	Totaal PSEB € 7,6 miljoen incl. SA plus co-financiering EU en Rijk (2009: € 2,9 mln)
Middelen besteed	1 ^e SA 2004-2007: toegekende bijdragen aan projecten op basis van co-financiering € 1,7 mln	Te maken kosten komen t.l.v. onderwijs-budget en budget PSEB	Bijdragen aan projecten 2008-2009: € 367.164 (excl. € 3 mln St. Roosevelt Academyfonds)	Voortgangsrapportage 2009: € 4,6 mln (incl. bijdragen ihkv SA; excl. bijdragen uit andere budgetten en co-financiering)

Conclusie Beleidsvoering

Wat opvalt in de beschouwing van de beleidsnota's is dat alleen de meest recente beleidsnota, het PSEB, voorafgegaan wordt door een gestructureerde, expliciete en onderbouwde probleemanalyse.

Voor de andere nota's/akkoorden is dit niet het geval. Daar wordt in algemene zin verwezen naar veelvuldig genoemde problemen, zoals vergrijzing, schooluitval en het lage opleidingsniveau van de Zeeuwse beroepsbevolking en tekorten in de technische sector. Onderbouwing van gesignaleerde problemen is daar niet aangetroffen. Concrete gegevens over de steeds genoemde tekorten in de techniek zijn bijvoorbeeld niet aangetroffen.

Wat tegelijkertijd opvalt is dat het beleid in alle gevallen tot stand komt in overleg met betrokkenen. In die zin is sprake van interactieve beleidsvorming.

Doordat een expliciete probleemanalyse ontbreekt vloeien doelen in de meeste gevallen niet rechtstreeks voort uit een probleemanalyse. Wel is zichtbaar dat getracht wordt doelen en resultaten, meer dan in het verleden, concreter en in termen van maatschappelijke effecten te beschrijven.

De nota's in ogenschouw nemend zijn er in de periode vanaf 2004 tot heden vele miljoenen euro's beschikbaar voor het terrein economie/onderwijs-arbeidsmarkt, zij het niet specifiek voor de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Een duidelijk overzicht van de besteding van deze miljoenen is echter niet beschikbaar. In de (jaarlijkse) voortgangsrapportages worden wel overzichten gegeven van gerealiseerde projecten en bestede middelen maar een totaaloverzicht ontbreekt.

De rol van de Provincie op genoemde terreinen typeert zij zelf als regisserend, initiërend en faciliterend.

2.2.5 Recente visie arbeidsmarkt-, werkgelegenheids- en economisch beleid

Afsluitend is een gesprek gevoerd met de betrokken ambtenaren binnen de provinciale organisatie om de bevindingen en conclusies omtrent de beleidsvoering voor te leggen.

Ten aanzien van het ontbreken van probleemanalyses bij een aantal nota's was de organisatie van mening dat de uitgebreide analyse zoals die voor het PSEB is gemaakt in feite ook onder de OnderwijsAgenda en het Sociaal Akkoord ligt. Uit de documenten is deze verbinding echter niet expliciet te leggen of te herleiden. De organisatie gaf aan dat in de toekomst het PSEB meer en ook explicieter als koepelnota zal fungeren. Daarnaast is een belangrijke ontwikkeling dat het beleid ten aanzien van onderwijs en arbeidsmarkt meer gerelateerd zal worden aan het economische beleid.

Een andere belangrijke ontwikkeling die mede samenhangt met de demografische ontwikkelingen binnen de Provincie is dat het arbeidsmarktbeleid naar verwachting

van karakter zal veranderen. De aanbodzijde zal meer tot het domein van de gemeenten gaan behoren en de vraagzijde, via de relatie met het economisch beleid, tot het provinciale domein. Dit hangt samen met de verandering van een situatie op de arbeidsmarkt waarin sprake is van overschotten naar een verwachte situatie waarbij sprake zal zijn van krapte.

3 Achtergronden bij de Zeeuwse arbeidsmarkt

In dit hoofdstuk zetten we een aantal achtergrondgegevens op een rij over het onderwijs en de arbeidsmarkt in Zeeland.

Het betreft onder meer een economische analyse van de werkgelegenheidsontwikkeling over een breder tijdvak dan de gekozen onderzoeksperiode, namelijk de periode 1993-2008, zodat trends en ontwikkelingen zichtbaar worden.

Gekozen is voor een economisch analyse-instrument dat op een eenvoudige wijze groei- en krimpsectoren opspoort, om te bezien hoe gunstig dan wel ongunstig het specifieke economische klimaat in een regio, in dit geval in Zeeland, is voor een specifieke sector.

Het doel van deze analyse is om met behulp van een concreet voorbeeld aan te tonen dat door middel van het langjarig analyseren van sectoren en de daarbij behorende werkgelegenheid al in een vroegtijdig stadium kansen kunnen worden aangewezen in economische termen en daarmee ook kansen voor arbeidsmarktbeleid.

3.1 *Economische analyse werkgelegenheid Zeeland 1993-2008*

We hebben een analyse (een zogenaamde shift share) gemaakt van de werkgelegenheidsontwikkeling verdeeld naar sectoren op de arbeidsmarkt. Dit hebben we gedaan voor de periode 1993-2008. Bewust is gekozen voor een dergelijke lange periode omdat dan trends beter zichtbaar worden. Deze analyse biedt inzicht in de relatieve concurrentiekracht van regionale sectoren. Verder biedt de analyse zicht op factoren die verantwoordelijk zijn voor veranderingen in werkgelegenheid in een economie. Het rafelt de verandering uiteen in de groei van de nationale economie, langzamer of sneller groeiende sectoren en de concurrentiekracht van regionale sectoren. De gehele technische analyse en de achtergrond is te vinden in bijlage 4.¹⁰ In deze paragraaf volstaat de Rekenkamer met de belangrijkste bevindingen.

¹⁰ SHIFT SHARE analysis narrative, 2002 Socrates Overview, Standardized Occupational Components for Research and Analysis of Trends in Employment System; Handleiding Beleidsevaluatie, bestuurlijke organisatie Vlaanderen, 2007, de Peuter, de Smedt en Bouckaert.

3.1.1 Ontwikkeling werkgelegenheid in componenten

Als Zeeland in de periode 1993-2008 de groei van de nationale economie zou hebben gevolgd zouden er anno 2008 in Zeeland 172.395 banen geweest zijn. Dat zijn er echter circa 18.000 minder geworden. Daarvoor zijn twee redenen te noemen. De eerste reden is dat Zeeland een aantal sectoren kent die weliswaar belangrijk zijn voor de werkgelegenheid in de regio, maar dat dat tegelijkertijd sectoren zijn waar de werkgelegenheid afneemt. Voorbeelden daarvan zijn onder meer de industrie en de bouwnijverheid. Dit verklaart 4.500 arbeidsmarktplaatsen minder. Een nog veel groter aandeel echter, namelijk 13.500 niet gerealiseerde banen, zit in het relatieve concurrentienadeel van de regio.

Een regionaal nadeel kan worden verklaard uit de specifieke randvoorwaarden in de regio, bijvoorbeeld de aanwezigheid van onderwijs- en onderzoeksinstellingen, het opleidingsniveau van de beroepsbevolking, de infrastructuur et cetera. Welke factoren in Zeeland hiervoor verantwoordelijk zijn is niet beantwoordbaar zonder nader onderzoek.

Deelbevinding

Als gevolg van een regionaal concurrentienadeel zijn er in de periode 1993-2008 13.500 banen minder gerealiseerd dan wanneer Zeeland de nationale werkgelegenheidsontwikkeling gevolgd had. De specifieke sectorenmix leidde ertoe dat er 4.500 banen minder gerealiseerd zijn.¹¹

3.1.2 Werkgelegenheidsontwikkeling in de Zeeuwse sectoren

Lokale bedrijven kunnen het qua werkgelegenheidsontwikkeling beter of slechter doen dan de sector als geheel. Er kan sprake zijn van een concurrentienadeel of een concurrentievoordeel voor de regio. Dit kan, zoals reeds gezegd, samenhangen met de ligging van de regio, de infrastructuur, de aanwezigheid van relevante kennisinstituten, het opleidingsniveau van de bevolking et cetera. Uit de analyse blijkt dat er twee sectoren zijn waarin de Zeeuwse bedrijven het beter doen dan de

¹¹ Opgemerkt moet worden dat de basis voor deze cijfers sinds 2006 gewijzigd is. De SWL (Statistiek werkgelegenheid en Lonen vervangt sinds 2006 de Enquête Werkgelegenheid en Lonen (EWL). Daarbij is overgegaan van eigen waarneming bij bedrijven op de loonaangifte bij de belastingdienst als bron. Voor 1995 tot en met 2005 zijn gegevens over de werkgelegenheid, beloning en arbeidsduur van werknemers beschikbaar uit de EWL, de voorganger van de SWL. Het hanteren van de indicator arbeidsvolume laat op hoofdlijnen een vergelijkbare trend zien. Ook zijn de peildata in deze periode gewijzigd: de cijfers van 1993 waren van 30 september, die van 2008 per 1 januari. Zo is berekend dat in de periode 1995-2008 6.300 minder arbeidsvolume-eenheden gerealiseerd werden dan wanneer Zeeland de nationale werkgelegenheidsontwikkeling gevolgd had. De specifieke sectorenmix leidde ertoe dat er 2.800 arbeidsvolume-eenheden minder gerealiseerd zijn.

sector op nationaal niveau. Dat zijn de sectoren landbouw & visserij en de industrie. Dit zijn echter krimpsectoren in de zin van werkgelegenheid. De totale werkgelegenheid in deze sectoren neemt dan ook in absolute zin af. Bovendien is de totale werkgelegenheid in sector landbouw en visserij klein, slechts 2,41% van de Zeeuwse werkenden is werkzaam in deze sector. Daarmee is overigens niets gezegd over het economische belang van deze sectoren. We spreken hier over de arbeidsmarkt en de werkgelegenheid.

Kijkend naar de nationale economie kunnen we de volgende duidelijke groeisectoren onderscheiden: horeca; financiële instellingen; verhuur en zakelijke dienstverlening; gezondheids- en welzijnszorg; cultuur, recreatie en overige dienstverlening. Vervolgens is gekeken naar de vraag: hoe doen de Zeeuwse bedrijven het in deze sectoren? De Zeeuwse bedrijven doen het over de hele linie slechter dan deze sectoren op nationaal niveau. Er is sprake van een concurrentienadeel. Dit verschil kan voor de sectoren financiële instellingen en gezondheids- en welzijnszorg wellicht verklaard worden uit de dunbevolktheid van de provincie en de verandering ten aanzien van uitwisseling van bankgegevens met bijvoorbeeld België, waardoor het aantal banken en bankfilialen in de afgelopen jaren sterk is teruggelopen. Met name ten aanzien van horeca en de sector cultuur, recreatie en overige dienstverlening is dit echter verrassend. Hier zou gegeven de fysiek-ruimtelijk gunstige factoren (zee, zon, strand) juist een concurrentievoordeel verwacht mogen worden. De hierboven beschreven trend is zichtbaar vanaf 1998.

3.1.3 Hoe doet in vergelijking een andere provincie als Drenthe het?

We hebben tevens een shift share analyse gemaakt van de provincie Drenthe in dezelfde periode. We hebben voor Drenthe gekozen omdat dit een provincie is die te vergelijken is met Zeeland, zowel qua ligging (perifeer) als landschappelijk karakter (voornamelijk platteland) als qua sectorenmix (kent vergelijkbare verdeling werkgelegenheid in sectoren). Wat opvalt is dat Drenthe met een vergelijkbare sectorenmix het beter lijkt te doen dan Zeeland¹². Dus hoewel Drenthe evenals Zeeland een ongunstige sectorenmix kent met relatief grote krimpsectoren, is er gerekend in banen sprake van een regionaal concurrentievoordeel in Drenthe. Dit verschil is met name te zien in de volgende sectoren: financiële instellingen en verhuur en zakelijke dienstverlening. In getallen uitgedrukt kost het regionale concurrentienadeel Zeeland in deze periode 13.500 banen terwijl het regionale concurrentievoordeel Drenthe 9.000 banen oplevert.

De vergelijking met Drenthe betreft een illustratie en nader onderzoek zou nodig zijn om hier verdere aanknopingspunten voor beleid uit te kunnen afleiden.

¹² Hierbij past de nuancering dat de totale werkgelegenheid en de werkgelegenheid binnen de sectoren horeca, onderwijs en gezondheidszorg minder grote verschillen laten zien wanneer in arbeidsvolume gerekend wordt. Dit wordt vermoedelijk verklaard door het grote aantal deeltijdbanen in deze sectoren.

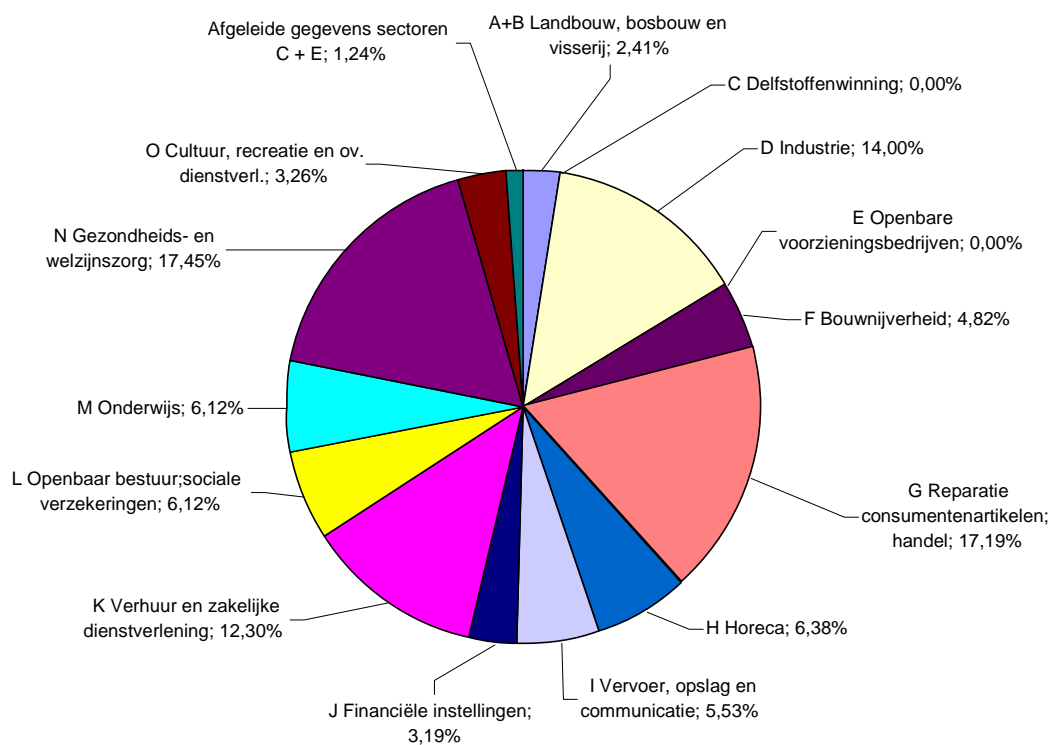
Deelbevinding

De sectoren landbouw en visserij en industrie in Zeeland concurreren ten opzichte van het nationale beeld goed. De sectoren die nationaal kunnen worden aangemerkt als groeisectoren doen het in Zeeland relatief slecht.

3.1.4 Hoe is de werkgelegenheid in Zeeland verdeeld over sectoren?

In onderstaande figuur is de verdeling van de arbeidsmarkt in sectoren weergegeven. We kunnen duidelijk zien dat de gezondheids- en welzijnzorg en de handel de grootste sectoren zijn, gevolgd door de industrie en de zakelijke dienstverlening.

Zeeland: arbeidsmarkt - banen per sector 2008

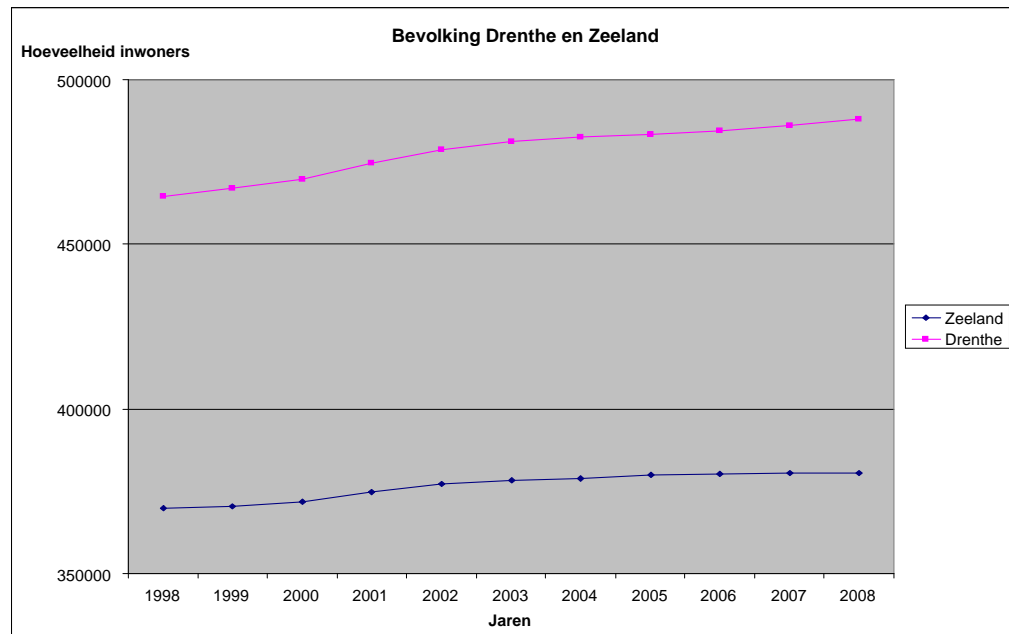
Deelbevinding

Gezondheids- en welzijnzorg en de handel vormen de grootste sectoren, gevolgd door de industrie en de zakelijke dienstverlening.

3.2 Onderwijs en beroepsbevolking

In deze paragraaf treft u een aantal gegevens aan omtrent het onderwijs en de beroepsbevolking. In veel gevallen is een vergelijking gemaakt met de provincie Drenthe. De reden hiervoor is dat de provincies enigszins vergelijkbaar zijn. Zij kennen beide slechts één hogeschool en hebben geen (zelfstandige) universiteit¹³ binnen hun provinciegrenzen.

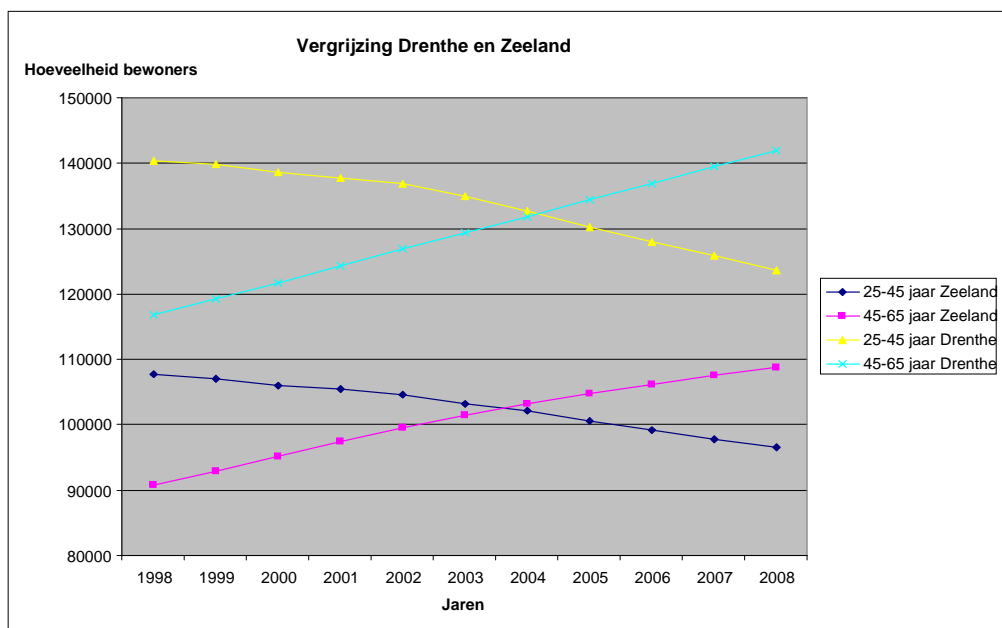
Hoewel de provincie op onderwijsgebied kampt met problemen als gevolg van teruglopende leerlingaantallen dient opgemerkt te worden dat een aantal individuele onderwijsinstellingen in benchmarks wordt aangemerkt als “kwalitatief” zeer goed. Het Calvin College, een aantal opleidingen aan de Hogeschool Zeeland en de Roosevelt Academy zijn daar onder meer voorbeelden van.

Figuur 3.1 Bevolkingsgroei provincie Drenthe en Zeeland¹⁴

¹³ In 2004 is in Middelburg de Roosevelt Academy van start gegaan. Dit International Honors College of Utrecht University is opgericht door de Universiteit van Utrecht en de Hogeschool Zeeland en biedt drie multidisciplinaire bacheloropleidingen in de Liberal Arts en Sciences aan. Het college is ingericht naar Amerikaans/Angelsaksisch model. Voor vervolgoopleidingen op masterniveau zijn de studenten aangewezen op de reguliere universiteiten.

¹⁴ Bron: CBS Statline.

Figuur 3.2 Vergrijzing provincie Drenthe en Zeeland¹⁵

Dit beeld wordt bevestigd wanneer we naar de deelname aan onderwijssoorten in de beide provincies kijken. We zien daar dat het aantal basisschoolleerlingen terugloopt. In Zeeland is deze trend vanaf 2002 te zien en Drenthe vanaf 2005.

Deelname onderwijs provincie Zeeland									
schooljaar	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
basisonderwijs	36198	36656	36458	36356	36260	36146	35940	35718	35282
speciaal basisonderwijs	1079	1087	1114	1077	1000	932	884	885	882
voortgezet onderwijs				19852	20382	21292	21301	21436	
MBO*						12327	12484	12874	
HBO	4960	5263	5061	5351	5224	5346	5372	5293	
WO	892	972	732	675	779	857	967	1037	

Deelname onderwijs provincie Drenthe									
schooljaar	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
basisonderwijs	46046	46309	46455	46795	46959	47353	47848	48223	47976
speciaal basisonderwijs	1358	1355	1362	1375	1334	1280	1140	1103	1201
voortgezet onderwijs				25304	25450	26992	27350	27308	
MBO*						16670	16803	17511	
HBO	5850	6221	6254	6643	6964	7473	7618	7647	
WO	1132	1312	1224	1276	1308	1449	1449	1365	

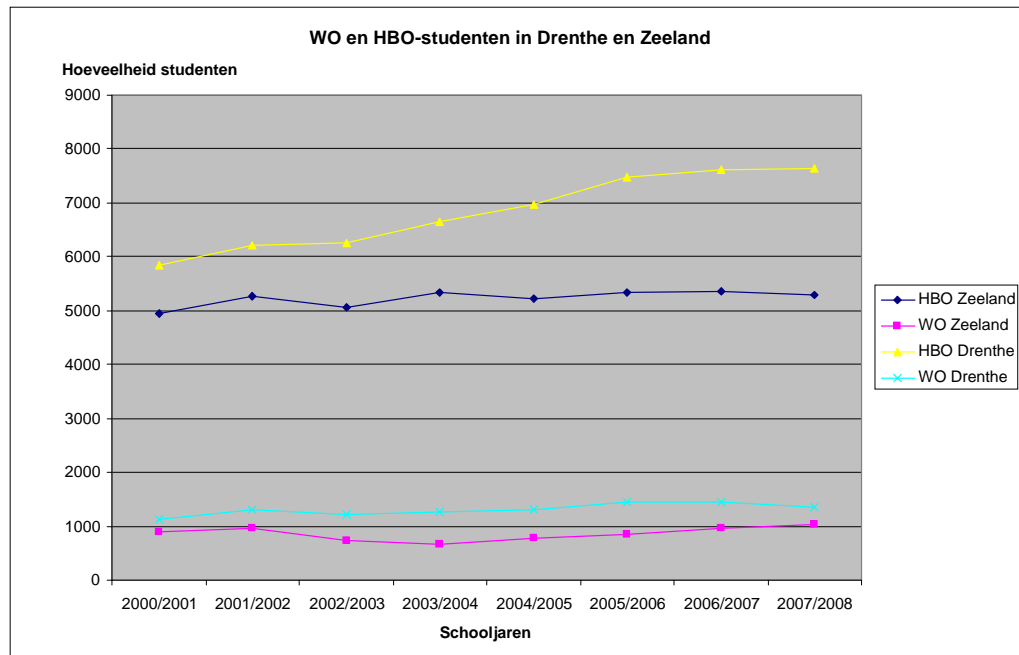
Figuur 3.3 Ontwikkeling deelname onderwijs naar type in Zeeland en Drenthe¹⁶

Opvallend in de verdeling naar onderwijssoorten is de duidelijke toename aan hbo in Drenthe. In Zeeland is sprake van een lichte stijging. Eenzelfde verschil in stijging is te zien bij het aantal geslaagden, zowel aan hbo als wo.

¹⁵ Bron: CBS Statline.

¹⁶ Bron: Ministerie van OCW.

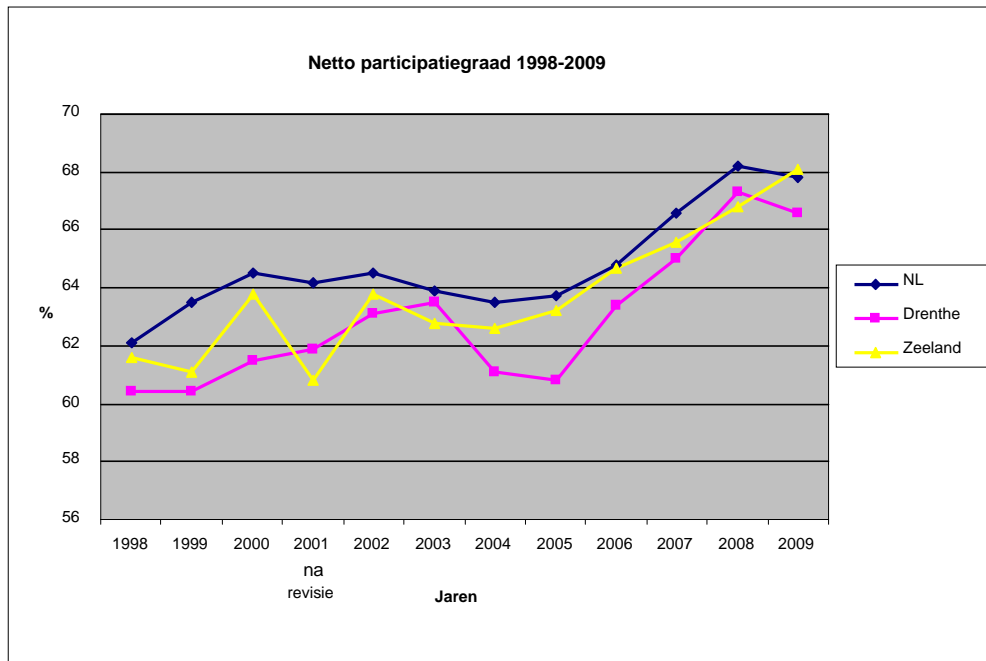
De cijfers in bovenstaande tabel zijn gebaseerd op cijfers naar woongemeente. Wellicht heeft de negatieve ontwikkeling van het hbo te maken met meer buiten de provincie Zeeland gaan studeren en met betrekking tot gunstiger ontwikkeling van het wo, de invloed van de Roosevelt Academy. Zo zie je vanaf 2003 (begin RA 2004) een stijging met 362 leerlingen in Zeeland, tegen slechts 89 in Drenthe.

Figuur 3.4 Aantallen wo en hbo studenten¹⁷

De werkloosheid ligt lager vergeleken met Drenthe en Nederland. Hoewel de netto participatiegraad in de periode 1998-2009 grotendeels onder het Nederlandse cijfer ligt, zien we opvallend genoeg een kentering in 2009, waar de participatiegraad boven het cijfer van Nederland en Drenthe ligt. Een mogelijke verklaring zou kunnen liggen in het feit dat de economische recessie in Nederland en Drenthe heeft geleid tot grotere werkloosheid. We zien immers een afname van de netto arbeidsparticipatie in Nederland en Drenthe van 2008 op 2009.

¹⁷ Bron: CBS Statline.

Figuur 3.5 Netto participatiegraad¹⁸

Deelbevinding

Het merendeel van de gegevens uit deze paragraaf is een bevestiging wat we ook in andere bronnen vinden. De provincie Zeeland heeft in de periode 1998-2008 te maken met een bevolkingsstabilisatie, waar in de provincie Drenthe nog sprake is van een gematigde groei.

In Zeeland is evenals in Drenthe sprake van vergrijzing en ontgroening.

In de periode 1998-2008 is een duidelijke toename van hbo-leerlingen in Drenthe. In Zeeland is sprake van een lichte stijging. Eenzelfde verschil in stijging is te zien bij het aantal geslaagden, zowel voor het hbo als het wo.

De werkloosheid ligt lager vergeleken met Drenthe en Nederland. De arbeidsparticipatie ligt vanaf 2009 voor het eerst boven het Nederlandse cijfer.

¹⁸ Bron: CBS Statline.

4 **Beleid in uitvoering: de projecten**

Om na te gaan hoe het proces van beleidsvorming naar uitvoering verloopt zijn 49 projecten onder de loep genomen. De selectie van projecten is tot stand gekomen door te kiezen voor de projecten die in de nota's Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan (onderdeel Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt), dé OnderwijsAgenda, Sociaal akkoord en Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie (zie hoofdstuk 2) en de respectievelijke voortgangsrapportages genoemd worden. De periode waarover de projecten zijn geselecteerd valt samen met de looptijd van de genoemde nota's

De projecten zijn beoordeeld naar de wijze waarop beleid en uitvoering en effect verbonden worden.

In bijna de helft van de gevallen worden de subsidies voor de projecten aangevraagd door een onderwijsinstelling en het merendeel van de projecten bestrijkt de sector techniek (40%).

Van de 49 projecten zijn 10 projecten niet uitgevoerd, respectievelijk niet traceerbaar via dossiers en digitale informatiesystemen. Uit gesprekken met de ambtelijke organisatie bleek dat dit voornamelijk projecten betrof die onder het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie in aanleg zijn genoemd, waarvan sommigen wel en andere niet of in een andere vorm zijn opgepakt. Hoewel deze projecten wel concreet benoemd werden en voorzien werden van projectpartners, een projecteigenaar en een bedrag aan benodigde investeringen, betrof dit meer ideeën dan uitvoeringsrijpe projecten.

In bijlage 7 zijn de onderzochte projecten beschreven.

4.1 Aansluiting projecten bij beleid en doelen is duidelijk

Allereerst is nagegaan of bij de aanvang van het project duidelijk is bij welk beleid het project aansluit. Voor het overgrote deel van de projecten is dit het geval. Slechts in 5% van de gevallen is dit niet helder. Ook is in het overgrote deel van de projecten duidelijk bij welke doelen van provinciaal beleid een project aansluit. In 95% van de gevallen zijn de doelen die dit project moet dienen expliciet opgenomen in de projecten.

In bijna alle gevallen (82%) is voorts aangegeven waarom verwacht wordt dat een project bij zal dragen aan genoemde doelstellingen. Tevens wordt in de meeste gevallen (74%) gerapporteerd aan provinciale staten over de voortgang van de projecten. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat de informatie uit nogal wat bronnen moet worden verzameld. Iedere nota kent zijn eigen wijze van (jaarlijkse) voortgangsrapportage. Ook is nagegaan of de uitvoering binnen de beschikbare

middelen plaatsvindt. Als uitgangspunt is de oorspronkelijke subsidieaanvraag genomen. In 13% van de gevallen is dit niet het geval.

Deelconclusie

In nagenoeg alle onderzochte projecten is duidelijk bij welk beleid en welke beleidsdoelstellingen de projecten aansluiten.

4.2 In toenemende mate aandacht voor concreet omschrijven prestatieafspraken

De doelen zoals die zijn geformuleerd voor de individuele projecten, zijn in net iets meer dan de helft van de gevallen SMART+C omschreven. Ook het concreet omschrijven van de prestatieafspraken is in iets meer dan de helft van de gevallen gebeurd. Overigens is hier door de tijd heen een lijn te zien waarbij steeds helderder en concretere prestatieafspraken te zien zijn. Dit is een logische ontwikkeling, aangezien er ook projecten in het onderzoek zijn betrokken die dateren van voor 2005 en sindsdien in toenemende mate belang wordt gehecht aan de SMART+C omschrijving van doelen en prestaties.

De controle of de prestaties geleverd zijn is in 87% van de gevallen gebeurd.

Deelconclusie

Ten aanzien van de planning en control zien we door de tijd een steeds duidelijkere aandacht voor het SMART+C omschrijven van doelen en prestatieafspraken.

4.3 Geen aandacht voor effect en doelrealisatie projecten

Vooropgesteld dat effectmeting en doelrealisatie lastig te onderzoeken zaken zijn, die vaak ook kostbaar zijn, kunnen we constateren dat in alle projecten die bezien zijn, het antwoord ontbreekt op de vraag in hoeverre het gevoerde beleid en de projecten bijdragen aan de effecten. Evenmin wordt gecontroleerd of de prestaties bijdragen aan de beleidsdoelen. Slechts in 8% van de gevallen is gecontroleerd of de doelen van het project gerealiseerd zijn. Controle bij de eindafrekening van subsidies beperkt zich nog te veel tot het overeenstemmen van de uitgevoerde activiteiten met de voorwaarden zoals gesteld bij de subsidieverlening.

Om een voorbeeld te geven: de provincie controleert of een congres heeft plaatsgevonden. In zo'n geval vormen deelnemerslijsten en folders de prestatiebewijzen, die ook gecontroleerd worden. Of een congres ook het juiste instrument was om het beoogde doel te bereiken is echter een vraag die niet beantwoord wordt. Daarmee ontbreekt de laatste schakel in de beleidscyclus. Gegeven het schaarser worden van financiële middelen zal in de toekomst steeds

meer de vraag naar effect- en doelrealisatie gesteld (moeten) worden. Of het antwoord daarop gevonden kan worden in de RBA-methodiek waarvoor vooralsnog is gekozen in de zoektocht naar een bruikbaar toetsingsinstrument, valt buiten het kader van dit onderzoek.

Deelconclusie

Effectmeting en doelrealisatie ontbreken vooralsnog.

4.4 Overkoepelende inhoudelijke control?

Bij het bestuderen van de projecten zijn een aantal zaken naar boven gekomen die strikt genomen buiten de reikwijdte van dit onderzoek vallen maar die naar de mening van de Rekenkamer in algemene zin wel aandacht verdienen.

We troffen een (beperkt) aantal projecten aan waarbij sprake was van verschillende geldstromen vanuit de Provincie, te weten: subsidie totaalproject, opdrachtverlening uit een ander budget en/of stimuleringsregeling via Economische Impuls.

Navraag bij de afdeling financieel-economische zaken (FEZ) leerde dat de control voor de verschillende activiteiten bij diverse beleidsambtenaren en onderdelen van beleidsafdelingen ligt. De centrale afdeling FEZ richt zich op toetsing van beschikking en afrekening van subsidies. We constateren dat met deze werkwijze een centraal punt ontbreekt voor een overkoepelende inhoudelijke beoordeling. De vraag of in een bepaald geval sprake is van inefficiënte stapeling van overheids gelden blijft daarmee onbeantwoord.

In het navolgende schema zijn de totaalscores van de onderzochte projecten aangegeven.¹⁹

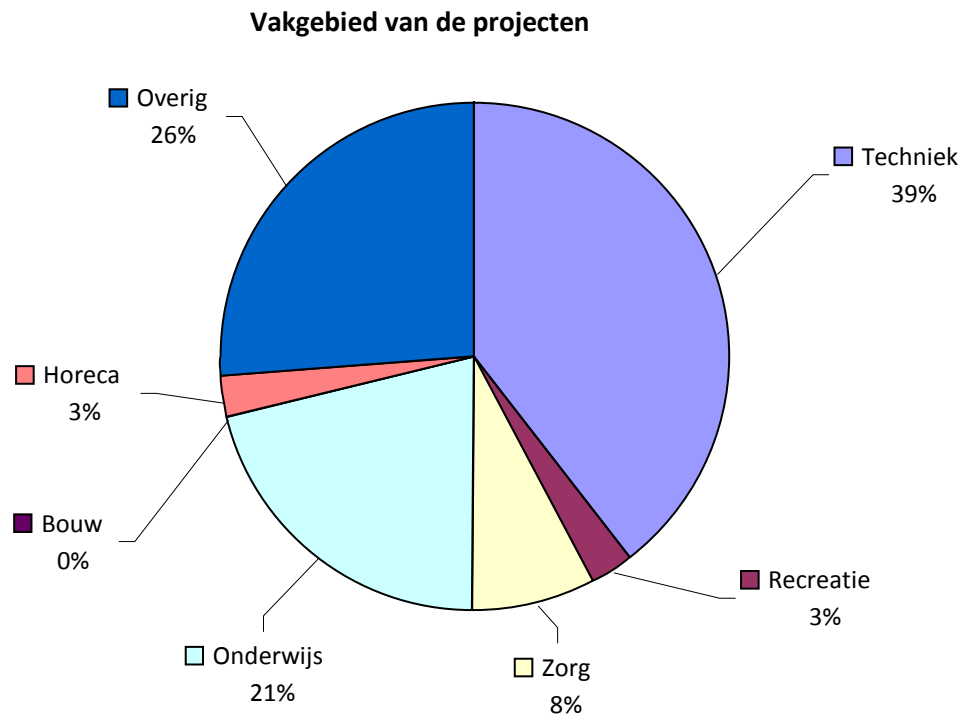
Vraag	Ja	Nee	Gedeeltelijk	nvt
Helder is bij welk beleid/nota de maatregel/het project aansluit	87%	5%	8%	0%
Helder is aan welke doelen uit het beleid het project aansluit	95%	5%	0%	0%
Onderbouwd is waarom een project bijdraagt aan genoemde doelen	82%	16%	3%	0%
De uitvoering vindt plaats binnen de beschikbare middelen	61%	13%	8%	18%
GS informeren PS over voortgang	74%	18%	5%	3%
Doelen van de individuele projecten zijn SMART+C omschreven	53%	37%	11%	0%
Prestatie afspraken van de projecten zijn concreet omschreven	53%	26%	18%	3%
GS gaan na in hoeverre gevoerde beleid bijdraagt aan effecten	0%	74%	0%	26%
De Provincie controleert of de prestaties geleverd zijn	45%	13%	13%	29%
De Provincie controleert of doelen van het project gerealiseerd zijn	8%	61%	5%	26%
De Provincie controleert of de geleverde prestaties bijdragen aan de beleidsdoelen	0%	74%	0%	26%

¹⁹ Indien het totaal van de verdeling hoger uitkomt dan 100% is dit te wijten aan afrondingsverschillen

Projecten verdeeld naar Vakgebied en Indiener.

Vakgebied	Percentage
Techniek	39%
Recreatie	3%
Zorg	8%
Onderwijs	21%
Bouw	0%
Horeca	3%
Overig	26%

Indiener	Percentage
Onderwijs	45%
Bedrijf	16%
Overheid	11%
Gezamenlijk	29%

Deelbevinding

Een groot deel van de 49 projecten (45%) wordt aangevraagd en uitgevoerd door het onderwijs. Kijken we naar de sectoren dan worden de meeste projecten uitgevoerd in de sector techniek (39%). Het aandeel van de projecten waarbij sprake is van samenwerking onderwijs, overheid en bedrijfsleven bedraagt 29%.

5 Beleid in de praktijk: visie betrokkenen

In dit hoofdstuk zullen de rode draad en de opvallende punten uit de interviewronde worden weergegeven. Voor de interviews zijn personen gekozen die of beleidsmatig bij de nota's betrokken waren of als partij in de akkoorden zijn genoemd. Voor een deel wordt de analyse uit de voorgaande hoofdstukken bevestigd en voor een deel voegen de interviews nieuwe inzichten toe. De inzichten die hier geschetst worden zijn niet het antwoord of dé waarheid omtrent het Zeeuwse arbeidsmarkt- en onderwijsveld. Veeleer zijn zij een reflectie van hoe een redelijk representatieve dwarsdoorsnede van betrokken actoren kijkt naar de Zeeuwse arbeidsmarkt en daarmee wellicht relevant voor nader onderzoek ten behoeve van beleidsvorming.

5.1 Samenwerking is moeizaam

Opvallend in de gesprekken is dat iedereen, ongeacht zijn rol, het gebrek aan samenwerking in Zeeland als grootste knelpunt noemt.

Wat bijna alle respondenten aangeven is dat samenwerking tussen organisaties moeizaam van de grond komt en soms zelfs als bedreiging wordt ervaren. De focus bij organisaties lijkt te liggen op het eigenbelang voor de korte termijn. Deze focus kan uiteindelijk ten koste gaan van het belang op lange termijn. Een specifiek probleem dat door respondenten wordt genoemd is de afstemming tussen onderwijs en werkgevers. Vanuit het onderwijs wordt dit deels verklaard als een timing probleem. Immers de behoefte bij een werkgever is acuut terwijl het in sommige gevallen jaren duurt eer iemand de nodige kwalificaties heeft voor een specifieke baan. Het onderwijs probeert daarin te voorzien door het aanbieden van modulaire cursussen.

Overigens wordt tegelijkertijd aangegeven dat de projecten die als succesvol bestempeld worden vaak die projecten zijn waar sprake is van een intensieve samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat de ondernemers, veel minder dan de onderwijsinstellingen, hun weg naar de subsidiepot weten te vinden. Vooral het MKB kampt met dit probleem. Dit wordt overigens ook erkend door de provincie.

Deelconclusie

Het gebrek aan samenwerking van betrokken actoren wordt als belangrijkste knelpunt gezien op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt. Omgekeerd geldt ook dat die projecten waarbij sprake is van een intensieve samenwerking tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven als meest succesvol worden ervaren.

5.2 *Integrale arbeidsmarktinformatie ontbreekt*

Vele respondenten geven aan dat goede regionale arbeidsmarktinformatie ontbreekt. Een deel van de respondenten geeft dit als verklaring voor hun constatering dat arbeidsmarkt- en onderwijspolitiek op meningen in plaats van feiten wordt gefundeerd. Zo ontbreekt bijvoorbeeld een goed historisch inzicht in de uitgaande pendel voor woon-werkverkeer. Door het opheffen van het RPA (Regionaal Platform Arbeidsmarkt) is in feite ook de systematische verzameling van informatie op dit punt stopgezet.

Door bepaalde gesprekspartners worden ook vraagtekens gezet bij de grote hoeveelheid aandacht voor techniek en industrie, terwijl andere sectoren waar potentiële groei mogelijk is, zoals horeca en recreatie, veel minder aandacht krijgen. De grote aandacht voor techniek en industrie kan deels worden verklaard vanuit de bestaande specifieke programma's zoals Pieken in de Delta.

Een aantal respondenten geeft aan dat er weinig zicht is op effecten van maatregelen gericht op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Wel ziet men een toenemende nadruk op een zorgvuldige verantwoording van bestede middelen maar de vraag wat de uitkomsten zijn van projecten en wat ervan geleerd is, wordt onvoldoende beantwoord.

Deelconclusie

Gesystematiseerde regionale arbeidsmarktinformatie ontbreekt. Gecombineerd met de constatering dat techniek en industrie in de programma's veel aandacht krijgen, leidt dit bij sommigen tot onvrede over de aandacht voor andere sectoren. Respondenten hebben geen zicht op effecten van projecten. Wel constateren zij in toenemende mate aandacht voor verantwoording van bestede middelen.

5.3 *Gesegmenteerde arbeidsmarkt, weinig mobiliteit*

Een ander punt waarop veel respondenten een hoge mate van overeenstemming laten zien, is de constatering dat de arbeidsmarkt in Zeeland een zeer specifieke arbeidsmarkt is.

De arbeidsmobiliteit, de mate waarin werknemers van baan veranderen, wordt gekenschetst als laag; dit geldt zowel voor lager als voor hoger opgeleide werknemers. Daarvoor worden verschillende oorzaken genoemd.

Een groot deel van de banen in Zeeland bevindt zich op mbo-niveau, waar de mobiliteit relatief laag is. Gegeven het feit dat banen vooral op mbo-niveau te vinden zijn, zijn de ROC's van groot belang voor de Zeeuwse arbeidsmarkt.

De segmentering op de arbeidsmarkt is sterk, er bestaan duidelijke schotten tussen sectoren en bedrijven. Zelfs voor generieke functies wordt groot belang gehecht aan sectorervaring, waardoor een baanwisseling tussen sectoren haast onmogelijk wordt. De fysieke en culturele eilandenstructuur van Zeeland versterkt de segmentering nog verder.

Niet alleen op mbo-niveau is de arbeidsmobiliteit laag. Hetzelfde geldt voor hoger opgeleiden. Dat leidt tot zorgen bij een aantal respondenten over verdere uitstroom van hoger opgeleiden. Aangegeven wordt dat een aantal bedrijven om deze reden wellicht op termijn zou kunnen overwegen te provincie te verlaten.

Door een deel van de respondenten worden ook verouderde human resource opvattingen genoemd als oorzaak voor de geringe mobiliteit. De werkgevers dragen niet actief zorg voor het zich permanent en breed ontwikkelen van (met name ook oudere) werknemers. Door een aantal respondenten is het gebrek aan samenwerking en de lage mobiliteit ook als belemmerende factor voor innovatie genoemd.

Deelconclusie

De Zeeuwse arbeidsmarkt is te karakteriseren als specifiek: de arbeidsmobiliteit is laag zowel onder middelbaar als hoger opgeleiden, de arbeidsmarkt is sterk gesegmenteerd.

5.4 Wat gaat goed wat kan beter?

Zowel vanuit het onderwijs als vanuit werkgevers wordt de wildgroei aan loketten en platforms voor jongeren en werkgevers genoemd als een slechte zaak voor de aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt. Om een indruk te geven: het Loket, Technocentrum, Technum, Techniekportal, Vrienden van elektro, STOeB. Regie op dit punt wordt noodzakelijk geacht. Zoals al eerder in dit hoofdstuk werd aangegeven worden projecten waarbij sprake is van een intensieve samenwerking tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven, als succesvol aangemerkt.

Deelconclusie

Intensieve samenwerking tussen partijen wordt als zeer positief beoordeeld. Versnipperde inzet van projecten en middelen wordt negatief ervaren

5.5 Rol provincie

De geïnterviewden geven over de brede lijn aan dat de rol van de Provincie noodzakelijk en positief is, met name ten aanzien van het algemene belang. Zij zien deze rol vooral liggen op het terrein van het samenbrengen van partners en initiëren van ontwikkelingen. Eén geïnterviewde gaf zelfs aan dat alleen de Provincie het algemeen belang vertegenwoordigt. Het gevaar bestaat dat wanneer de Provincie als

enige in een dergelijke rol gezien wordt, namelijk de hoeder van het lange termijn belang en het algemeen belang, andere partijen zich ook minder verantwoordelijk hiervoor hoeven te voelen.

Bemoediging met de uitvoering wordt niet positief gewaardeerd. Kansen zien de geïnterviewden op het terrein van regie en het verzamelen van relevante informatie.

Deelconclusie

Respondenten zien een duidelijke rol voor de provincie die zich met name richt op initiëren, regisseren en faciliteren.

6 Conclusies en aanbevelingen

Conclusie

Ondanks de politieke wenselijkheid om de betrokkenheid van bestuurlijke lagen rond een beleidsthema te beperken, zien we op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt in de praktijk een grote hoeveelheid (bestuurlijke) actoren die betrokken zijn bij dit thema. Gecombineerd met krimpende budgetten en personeelsreducties bij diezelfde actoren, zullen spanningen ontstaan op organisatorisch vlak.

Aanbeveling

Overweeg alternatieve organisatievormen over bestuurslagen en actoren heen. Daarbij valt te denken aan organisatie via competenties en specifieke deskundigheid in plaats van organisatie via positie. Experimenteer met kleine concrete zaken om ervaring hiermee op te doen.

Conclusie

Alleen aan de meest recente beleidsnota, namelijk het PSEB, gaat een gestructureerde, expliciete en onderbouwde probleemanalyse vooraf. Voor de andere nota's/akkoorden is dit niet het geval of is sprake van een meer impliciet verband. Door het niet systematisch vertrekken bij een probleemanalyse worden kansen gemist. Reeds in tweede helft van de jaren negentig was zichtbaar dat groeisectoren als recreatie en horeca in werkgelegenheidsontwikkeling in Zeeland achterbleven. Doordat een expliciete probleemanalyse ontbreekt, is overheidsbeleid gericht op het tijdig anticiperen op de situatie in dit deel van de arbeidsmarkt achterwege gebleven. Doordat een expliciete probleemanalyse ontbreekt, vloeien doelen in de meeste gevallen niet rechtstreeks voort uit een probleemanalyse.

Beleid komt in alle gevallen tot stand in overleg met betrokkenen. In die zin is sprake van interactieve beleidsvorming.

Meer dan in het verleden zijn doelen en resultaten concreter en in termen van maatschappelijke effecten beschreven. Effectevaluatie en doe-evaluatie ontbreken nog in alle gevallen.

In de onderzoeksperiode zijn vele miljoenen beschikbaar voor het terrein onderwijs en arbeidsmarkt. Een duidelijk overzicht over de besteding van deze miljoenen is echter niet beschikbaar. In de (jaarlijkse) voortgangsrapportages worden wel overzichten gegeven van gerealiseerde projecten en bestede middelen maar een totaaloverzicht ontbreekt.

De sectoren landbouw en visserij en industrie in Zeeland concurreren ten opzichte van het nationale beeld goed. De sectoren die nationaal kunnen worden aangemerkt als groeisectoren doen het in Zeeland relatief slecht. Dezelfde sectoren in de (enigszins vergelijkbare) provincie Drenthe profiteren wel van deze groei.

Aanbeveling

Baseer beleid en daaraan gekoppelde projecten naar analogie van het PSEB op gedegen probleemanalyses en informatie.

Het is ten behoeve van de beleidsvorming aan te bevelen om na te gaan waar de verklaring voor bijvoorbeeld het achterblijven van de groei in werkgelegenheid in bepaalde sectoren ligt en de vraag naar arbeid en aanbod van arbeid uiteenlopen.

Provinciale Staten: Eis dat beleid wordt voorzien van een probleemanalyse en keur geen beleid goed dat is gebaseerd op meningen of tot stand komt naar aanleiding van incidenten. Beschouw bij het herijken van het sociaal-economisch beleid het Sociaal Akkoord, dé OnderwijsAgenda en het AZK als uitvoeringsprogramma's van het PSEB.

Aanbeveling

Maak een onderscheid tussen gegevensverzameling en probleemanalyse en interactieve beleidsvorming. De regisserende rol van de Provincie kan aan kracht winnen indien ook bij het tot stand brengen van akkoorden met meerdere partijen, uitgangspunten voor beleidsdoelen systematischer aan beleidsinformatie worden gekoppeld.

Aanbeveling

Overweeg naast de individuele voortgangsrapportage per beleidsnota ook op enig moment het totaaloverzicht op een beleidsterrein voor provinciale staten inzichtelijk te maken, analoog aan de thematische indeling Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt in de Programmabegroting 2011 (pag. 68). Zie aanbeveling hierboven over PSEB.

Aanbeveling

Ga na of de prestatie die geleverd is ook daadwerkelijk bijdraagt aan de gestelde doelen en het beoogde effect heeft gehad.

Provinciale Staten: Vraag bij nieuw beleid om onderzoek naar de effecten van eerdere maatregelen

Conclusie

In sommige gevallen is sprake van meerdere geldstromen rond eenzelfde project: subsidie/opdracht.

Aanbeveling

Bezie het huidige controlkader en de onderscheiden rollen om oneerlijke concurrentie en bevoordeling te voorkomen. Betrek daar ook de andere subsidieverstrekkers, zoals de NV Economisch Impuls, bij.

Conclusie

Zeeland kent een sterk gesegmenteerde arbeidsmarkt met een lage arbeidsmobiliteit zowel voor hoger als voor lager opgeleiden. Dit kan leiden tot uitstroom van hoger opgeleiden en kan belemmerend werken voor innovatie.

Aanbeveling

Bevorder in ieder geval in de eigen organisatie mobiliteit en probeer daarbij ook allianties met andere sectoren aan te gaan. Geef het goede voorbeeld. Bezie mogelijkheden om segmentering via tekorten aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt aan te pakken, eventueel in samenwerking met de gemeenten.

Conclusie

Samenwerking in het Zeeuwse strandt nog vaak op obstakels die zich laten typeren als het korte termijn eigenbelang en het niet begrepen algemeen belang, dat op termijn uiteindelijk evenzeer een eigenbelang kan blijken.

Aanbeveling

Overweeg ook andere instrumenten dan het overnemen van de verantwoordelijkheid van de ander. Door als enige het algemeen belang te formuleren kunnen de andere partners volharden in het eigenbelang van de korte termijn. Door duidelijker voor een procesrol dan voor een uitvoerdersrol te kiezen ontstaat de mogelijkheid dat het faciliteren en stimuleren van effectieve vormen van samenwerking eerder gerealiseerd wordt.

Overweeg ook alternatieve organisatievormen waarbij ook andere partners zoals een gemeente of een onderwijsinstelling, een procesrol zouden kunnen krijgen.

Conclusie

De rol die de Provincie voor zichzelf ziet wordt ook als zodanig getypeerd door de geïnterviewden, namelijk regisserend, faciliterend en initiërend. Spanning ontstaat wanneer de Provincie vanuit die rol in de uitvoering stapt.

Aanbeveling

Naar onze mening zou de regierol aan kracht kunnen winnen door intern na te gaan welke taken en daarbij behorende competenties essentieel zijn om de regierol optimaal te kunnen vervullen. Het formuleren van een gezamenlijke visie daarop zou behulpzaam kunnen zijn. Tevens kan hier een relatie gelegd worden met een krimpende overheidsorganisatie.

7 Bestuurlijke reactie

Met zijn brief van 10 mei 2011 heeft het college van gedeputeerde staten van Zeeland zijn reactie gegeven op de conclusies en aanbevelingen in dit rapport. In dit hoofdstuk wordt deze reactie volledig geciteerd.

Onlangs hebben wij het concepteindrapport rekenkameronderzoek 'Arbeidsmarkt en onderwijs in Zeeland' van de Rekenkamer Zeeland ontvangen.

Graag willen we gebruik maken van de door u geboden gelegenheid tot het geven van een bestuurlijk commentaar als voorzien in artikel 11 van het reglement van orde van de Rekenkamer Zeeland.

Alvorens inhoudelijk op het rapport in te gaan willen wij opmerken het op prijs te stellen dat u met een frisse, kritische blik naar het beleid en de activiteiten van onze organisatie op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs in Zeeland heeft gekeken. Onze dank daarvoor.

De centrale vraagstelling van het onderzoek was:

'Welke activiteiten, maatregelen en middelen zet de provincie in ten behoeve van de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt en hoe effectief zijn deze'.

In uw onderzoek betreft u naast het in de vraagstelling genoemde thema 'onderwijs en arbeidsmarkt' (vastgelegd in het Sociaal Akkoord), ook aanpalende terreinen als werkgelegenheidsontwikkelingen en onderwijs zoals vastgelegd in het Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan, dé OnderwijsAgenda en het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie. Onze reactie beperken wij met name tot uw conclusies en aanbevelingen ten aanzien van de centrale vraagstelling.

Naar aanleiding van uw conclusies en aanbevelingen ten aanzien van de effectiviteit van het door ons gevoerde beleid 'aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt' zullen wij in de toekomst in ieder geval de volgende punten meenemen:

1. Afbakening beleidsbegrippen

Op de eerste plaats stellen wij vast dat de begrippen 'arbeidsmarktbeleid', 'werkgelegenheidsbeleid' en 'aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt' in het rapport niet steeds scherp worden afgebakend. Naar onze mening leidt dit op sommige punten tot mogelijk onjuiste beelden²⁰. Onder arbeidsmarktbeleid verstaan wij 'het beleid

²⁰ Zo wordt op pagina 25 geconcludeerd: 'De nota's in ogenschouw nemend zijn er in de vanaf 2004 tot heden vele miljoenen beschikbaar voor het terrein economie/onderwijs-

ten aanzien van het samenhangend geheel van de vraag naar (van werkgeverszijde)- en het aanbod van arbeid (de werknemers-/werkzoekenden kant). Vraag- en aanbod hebben zo hun eigen kenmerken. De vraag naar werkzoekenden betreft de vraag van werkgevers naar gekwalificeerde arbeidskrachten per sector, naar opleidingsniveau en -richting, naar competenties enzovoort. Aan de aanbodzijde gaat het onder meer over het traject dat werkloze werkzoekenden moeten afleggen om in aanmerking te komen voor een baan; het doelgroepenbeleid, zoals het ondersteunen van jongeren en werkloze werkzoekenden om een arbeidsplaats te verkrijgen en de mogelijkheid om arbeid en privé te kunnen combineren. Daarnaast speelt natuurlijk -zowel voor vraag en aanbod- het kwantitatieve aspect: zijn er voldoende arbeidskrachten beschikbaar om te voldoen aan de vraag van de (Zeeuwse) werkgevers. Onder werkgelegenheidsbeleid verstaan we ' het beleid gericht op het creëren van voldoende werk voor de beroepsbevolking'. Doel van ons onderwijsbeleid is '..om de vertegenwoordigers uit het gehele onderwijsveld te inspireren, uit te dagen en te verleiden om gezamenlijk en in samenwerking met overheden, bedrijfsleven, ouders en jongeren en overige bij het werkveld betrokken organisaties te blijven streven naar kwalitatief goed en inspirerend onderwijs'. De 'aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt' betreft naar onze mening een onderdeel van het arbeidsmarktbeleid namelijk het deel dat de mate aangeeft waarin de geboden opleidingen kwalitatief en kwantitatief voldoen aan de vraag naar arbeid.

Wij stellen vast dat wij in ons provinciaal beleid voor ons ogenschijnlijk heldere begrippen (vakjargon) gebruiken die voor derden kennelijk niet altijd duidelijk en onderscheidend zijn. In de toekomst willen wij dit voorkomen door de begrippen duidelijk(er) te definiëren en af te bakenen.

2. Beleidsvoorbereiding

In uw rapport adviseert u om het beleid en de daaraan gekoppelde projecten naar analogie van het PSEB op gedegen probleemanalyses en informatie te baseren. Ten aanzien van het Sociaal Akkoord ziet u dat in onvoldoende mate terug.

In dit kader hechten wij eraan op te merken dat provincies geen wettelijke taken hebben ten aanzien van het arbeidsmarktbeleid (die taak ligt bij de Rijks- en lokale overheid), en dat de rol van de provincie derhalve beperkt is. Het arbeidsmarktbeleid van de Provincie Zeeland is om die reden 'low profile' opgezet, complementair aan

arbeidsmarkt, zij het niet specifiek voor de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Een duidelijk overzicht van de besteding van deze miljoenen is echter niet beschikbaar. In de (jaarlijkse) voortgangsrapportages worden wel overzichten gegeven van gerealiseerde projecten en bestede middelen maar een totaaloverzicht ontbreekt'. Het betreft hier een conclusie t.a.v. de nota's: Sociaal Akkoord, Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie, dé OnderwijsAgenda en het Provinciaal Sociaal Economisch beleidsplan. De conclusie kan echter ten onrechte tot het beeld leiden dat er geen overzicht is waaraan de middelen besteed zijn. Die overzichten zijn er wel. Een totaal overzicht waarin de vier beleidsnota's in één rapportage zijn samengebracht is er inderdaad niet. Verklaring hiervoor is dat wij de vier programma's als onderscheidende beleidsprogramma's zien waarop apart gerapporteerd wordt.

datgene wat tot de verantwoordelijkheid van een andere overheid/organisatie behoort, en samen met 'het veld' (werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties, gemeenten en Provincie Zeeland). Gezien de beperkte omvang van dit beleidsterrein voor de Provincie Zeeland is er geen uitgebreid onderzoek aan het opstellen van het Sociaal Akkoord voorafgegaan. Wél is bij het formuleren van de doelstellingen en ambities van het Sociaal Akkoord gebruik gemaakt van de onderzoeken waarop het (vorige en huidige) PSEB gebaseerd is, zijn deskundigen uit het veld geconsulteerd én zijn -bij het tweede Sociaal Akkoord- de uitkomsten van de evaluatie van het eerste Sociaal Akkoord betrokken. Bij een eventueel vervolg van het Sociaal Akkoord danwel bij het opstellen van toekomstige beleidsambities t.a.v. het arbeidsmarktbeleid zullen wij duidelijker aangeven welke probleemanalyse en welke informatie gebruikt is om tot de formulering van de doelstellingen en ambities van het beleidsthema te komen. Wij overwegen om het toekomstige arbeidsmarkt (en onderwijs)- beleid, méér dan tot nu toe, te relateren aan- en te integreren in ons toekomstige economisch beleid. Gezien onze kerntaak in het ruimtelijk economisch beleid zal het naar onze mening dan met name de zaken aangaande de vraagzijde van de arbeidsmarkt betreffen (de vraagstukken ten aanzien van de aanbodzijde van de arbeidsmarkt behoren ons inziens primair tot de taak van de lokale overheid).

3. Effectrapportage

Ons derde punt betreft uw aanbeveling om in de toekomst méér dan tot op heden na te gaan of de prestatie die geleverd is ook daadwerkelijk bijdraagt aan de gestelde doelen en of deze ook het beoogde effect heeft gehad. Bij de evaluatie van het Sociaal Akkoord 2005 – 2008 hebben wij geconstateerd dat het heel moeilijk is om de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid/Sociaal Akkoord te meten. Met Scoop is in 2008 –bij het opstellen van het nieuwe Sociaal Akkoord- gezocht naar een instrument om daar tóch in te voorzien. Het meest in aanmerking komende instrument was in casu 'de Result Based Accountability methode (RBA)'. Deze methode en de hierop gebaseerde indicatoren zijn in het Sociaal Akkoord 2008 – 2012 benoemd. Of wij er met behulp van dit instrument in slagen het effect van het arbeidsmarktbeleid naar tevredenheid in beeld te brengen moet nog blijken.

Kortom: evenals u hechten wij waarde aan de effectmeting van het beleid. Middels de RBA methode willen wij hier ten aanzien van het Sociaal Akkoord zo goed mogelijk invulling aan geven. Wij houden ons zonder meer aanbevolen voor suggesties van instrumenten die de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid beter in beeld kunnen brengen.

4. Regie

U concludeert: '..dat de rol die de Provincie voor zichzelf ziet ook als zodanig wordt getypeerd door de geïnterviewden, namelijk regisserend, faciliterend en initiërend. Spanning ontstaat wanneer de Provincie vanuit die rol in de uitvoering stapt...'. Vervolgens beveelt u aan '..dat de regierol aan kracht kan winnen door intern na te gaan welke taken en daarbij behorende competenties essentieel zijn om de regierol

optimaal te kunnen vervullen. Het formuleren van een gezamenlijke visie daarop zou behulpzaam kunnen zijn. Tevens kan hier een relatie gelegd worden met een krimpende overheidsorganisatie...'.¹

Ten aanzien van het Sociaal Akkoord/arbeidsmarktbeleid heeft de Provincie Zeeland noch de ambitie om 'in de uitvoering te stappen', noch de ambitie om 'op eigen initiatief' de regierol naar zich toe te halen. De regierol hoort naar onze mening in eerste instantie te liggen bij de partijen die daarvoor verantwoordelijk zijn (en dat is niet de Provincie Zeeland). Dat de Provincie Zeeland op verzoek van de verantwoordelijke partijen eventueel een coördinerende- of regierol op zich neemt, is overigens wél een optie. Vanzelfsprekend moet dan wel voor alle betrokkenen duidelijk zijn wat de regierol in dat geval omvat en welke competenties en bevoegdheden daarbij behoren. Uitvoering van het arbeidsmarktbeleid zien wij niet als taak van de provincie, ook niet als we daartoe worden verzocht.

Verder willen wij in dit kader nog opmerken dat wij begin 2010, mede naar aanleiding van de kerntakendiscussie, het regeerakkoord, de bezuinigingen en de vraag wie wettelijke verantwoordelijkheid draagt voor het arbeidsmarktbeleid in de regio, samen met een aantal Zeeuwse bestuurders geconcludeerd hebben dat er op de Zeeuwse arbeidsmarkt 'een wirwar van initiatieven is'. Deze bestuurders uit het onderwijsveld, het UWV/Werkbedrijf en de gemeenten zijn daarom tot het voorstel gekomen om te komen tot één Zeeuws bestuurlijk arbeidsmarktoverleg waar de diverse arbeidsmarktontwikkelingen en de daaruit voortkomende activiteiten op bestuurlijk niveau besproken, afgestemd en verbonden worden. Het voorstel is inmiddels diverse malen in het portefeuillehoudersoverleg Sociale Zaken van de Zeeuwse gemeenten besproken (de gemeenten zijn immers in de regio de voor het arbeidsmarktbeleid verantwoordelijke gremium waardoor er voor hen in dit kader een belangrijke rol ligt). De VZG heeft in februari 2011 laten weten het initiatief te zullen nemen om na de provinciale verkiezingen hierover in overleg te treden met de nieuwe gedeputeerde. Of de regierol al dan niet bij de Provincie Zeeland komt te liggen is wat ons betreft geen wezenlijk vraagstuk; wél hechten wij er waarde aan dat er in Zeeland in het kader van het arbeidsmarktbeleid méér gezamenlijke afstemming en focus komt. Zeker omdat het voor de regionale economie –waar de provincies wél een belangrijke rol spelen- van belang is dat er een gezonde arbeidsmarkt is. Op basis van deze gezamenlijke visie kan vervolgens worden vastgesteld welke rol de Provincie Zeeland in dit kader kan en wil spelen.

Kortom: uw aanbeveling om tot een gezamenlijke visie op de regie van het Zeeuwse arbeidsmarktbeleid te komen en hierin de rol van de Provincie Zeeland duidelijk te benoemen onderschrijven wij volledig.

Twee aanbevelingen in uw rapport zijn algemener van aard.

Op de eerste plaats concludeert u dat 'in sommige gevallen sprake is van meerdere geldstromen rond eenzelfde project: subsidie/opdracht'. Uit uw reactie naar aanleiding van de nota van bevindingen is gebleken dat het project waar u dit heeft vastgesteld juist op dit punt nauwkeurig door de ambtelijk organisatie is bekeken. Naar onze mening was dat in casu echter niet aan de orde. Uw aanbeveling om het huidig controlkader en de onderscheiden rollen te bezien om oneerlijke concurrentie

en bevoordeling te voorkomen komt dan ook zonder meer overeen met het belang dat wij aan dit punt hechten.

Verder beveelt u aan om als provinciale overheid het goede voorbeeld te geven en, onder meer door allianties met andere sectoren, een bijdrage te leveren aan de arbeidsmobiliteit in Zeeland. Een blijvend belangrijk aandachtspunt waaraan wij, bijvoorbeeld door ons lidmaatschap van 'Zeeland Werkt, mobiliteits- en loopbaancentrum', op dit moment al uitvoering geven.

8 Nawoord Rekenkamer Zeeland

Na kennisname van het bestuurlijk commentaar is het prettig om te constateren dat het merendeel van de conclusies en aanbevelingen wordt onderschreven door het college van Gedeputeerde Staten. In dit nawoord kunnen we nog volstaan met een enkele verduidelijking en/of nuancering.

Ten aanzien van het ontstaan van een mogelijk onjuist beeld omtrent de bestedingen willen wij het volgende toevoegen. Met de constatering dat er geen duidelijk overzicht bestaat van de besteding van de diverse beleidsnota's wil de Rekenkamer niet zeggen dat er geen zicht, inzicht en controle op de diverse onderdelen en/of activiteiten is. Het betekent wel dat het voor Provinciale Staten moeilijk(er) is om op hoofdlijnen een goed inzicht te krijgen in zowel de ingezette middelen als de bereikte effecten.

Uw voornemen om een meer integrale benadering te kiezen in het arbeidsmarkt- onderwijs- en economisch beleid te kiezen, onderschrijven wij van harte.. Uw activiteiten met de gemeenten op het terrein van arbeidsmarktbeleid zien wij in hetzelfde licht. Een meer integrale benadering is immers noodzakelijk omdat arbeidsmarktbeleid, werkgelegenheidsbeleid, onderwijsbeleid en tenslotte economisch beleid weliswaar als begrippen te onderscheiden zijn maar in hun uitwerking zo verweven dat zij in de praktijk eigenlijk niet zijn te scheiden. Deze overweging lag ook ten grondslag aan onze keuze om dit onderzoek breder dan alleen op het arbeidsmarktbeleid en het onderwijsbeleid en de aansluiting daartussen te betrekken.

Bijlagen

Bijlage 1 Literatuurlijst

Akkoord Zeeuwse kenniseconomie. Kennis maken in Zeeland 2005-2010. Stuurgroep Akkoord Zeeuwse kenniseconomie. Juli 2005.

Arbeidsmarkt en hoger onderwijs, een blijvend problematische relatie. B. Wilbrink, 1994.

Competition in the Netherlands: An analysis of the period 1993-2001. Harold Creusen, Bert Minne, Henry van der Wiel. CPB, december 2006.

Drentse Zuidas. Ruimtelijk-economische gebiedsvisie. SWOT analyse, 12 maart 2009.

Evaluatie Sociaal Akkoord 2004-2007. Juli 2008.

Handleiding Beleidsevaluatie, bestuurlijke organisatie Vlaanderen. De Peuter, de Smedt en Bouckaert, 2007.

Kennis in uitvoering. Economische Impuls Zeeland, november 2008.

Kerend Tij. Adviesrapport Commissie Taskforce Zeeland. Maart 2010.

Lissabonstrategie voor duurzame economische groei en werkgelegenheid in Europa. Algemene Rekenkamer, 2009.

De Lissabonstrategie in Nederlandse regio's en gemeenten. VNG/IPO, 2009.

Onderwijs in de Provincie Zeeland. Dé OnderwijsAgenda. Bouwstenen voor een programma 2008-2012. Provincie Zeeland.

Onderwijs in de Provincie Zeeland. Dé OnderwijsAgenda 2008 - 2011. Eerste voortgangsrapportage. Provincie Zeeland, mei 2009.

Onderwijs in de Provincie Zeeland. Dé OnderwijsAgenda 2008 - 2011. Tweede rapportage. Provincie Zeeland, oktober 2010

Pendel in Zeeland 2003-2008. Provincie Zeeland, juni 2010.

PSEB 2009-2012. Voortgangsrapportage 2009 en jaarplan 2010. Provincie Zeeland, maart 2010.

De productiviteitsparadox in Nederland in de jaren negentig. B. van Ark in Economisch Statistische Berichten, 1 december 2000, p. 974-976.

Bijlage 1 Literatuurlijst

SHIFT SHARE analysis narrative. Standardized Occupational Components for Research and Analysis of Trends in Employment System. Socrates Overview, 2002.

Sociaal Akkoord 1-1-2008 tot 1-1-2012. Vlissingen 2009.

Versterken, vernieuwen, verbinden. Provinciaal Sociaal-Economisch Beleidsplan 2009-2012. Provincie Zeeland, mei 2009.

Bijlage 2 Definities

Aanbod van arbeid

Tot de aanbodzijde van de arbeidsmarkt worden alle personen gerekend (werkend of werkloos) die zich daadwerkelijk aanbieden op de arbeidsmarkt.

Arbeid

De inzet van menselijke capaciteit voor het produceren van goederen en diensten

Arbeidsmobiliteit

Verandering van baan of van positie op de arbeidsmarkt.

Arbeidsmarkt

Het geheel van de vraag naar en het aanbod van betaalde arbeid.

Arbeidsmarktbeleid

Het geheel van (overheids)maatregelen gericht op een goede afstemming van het geheel van vraag (werkgelegenheid) en aanbod (beroepsbevolking).

Fricities op de arbeidsmarkt

Het gelijktijdig voorkomen van werkloosheid en vacatures, kortom het niet aansluiten van vraag (werkgelegenheid) en (arbeids)aanbod.

Vraag naar arbeid

De vraag naar arbeid van werkgevers die tot uitdrukking komt in de werkgelegenheid (arbeidsvolume) en het aantal openstaande vacatures.

Arbeidsvolume

De hoeveelheid arbeid die is ingezet in het productieproces, uitgedrukt in arbeidsjaren of gewerkte uren.

Netto-arbeidsparticipatie

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

Werkgelegenheid

Een containerbegrip voor de al dan niet vervulde vraag naar arbeid van zowel werknemers als zelfstandigen. Meerdere begrippen vallen onder deze noemer: arbeidsplaatsen (zowel vervulde arbeidsplaatsen, oftewel banen, als onvervulde arbeidsplaatsen, oftewel openstaande vacatures), werkzame personen, werkzame beroepsbevolking en arbeidsvolume.

Definities

Probleemanalyse.

Het ontleden van problemen in onderdelen, het onderscheiden van hoofd- en bijzaken hierin en het onderkennen van mogelijke oorzaken hiervan.

Bijlage 3 Normenkader

Norm	Definitie	Toetsaspecten
Effectieve beleidsvoering?	De voorwaarden voor een effectieve beleidscyclus zijn aanwezig	<ul style="list-style-type: none"> - Aan de nota ligt een probleemanalyse ten grondslag - Het beleid is vooraf afgestemd met betrokken actoren - Doelen vloeien voort uit probleemanalyse - Doelen zijn geformuleerd in termen van maatschappelijke effecten - Middelen zijn beschikbaar
Heldere rolkeuze?	De Provincie kiest voor heldere rol richting actoren in het veld en communiceert en handelt conform deze rol	<ul style="list-style-type: none"> - Er bestaat een eenduidig beeld van de actoren die betrokken zijn bij deze problematiek - De Provincie heeft een strategie ontwikkeld als leidraad voor haar handelen op dit terrein en past deze ook toe - De Provincie heeft haar interne organisatie afgestemd op haar rol
Doeltreffendheid maatregelen?	Het beoogde doel wordt bereikt	<ul style="list-style-type: none"> - Helder is bij welk beleid/nota de maatregel/het project aansluit - Helder is aan welke doelen uit het beleid het project aansluit - Onderbouwd is waarom een project bijdraagt aan genoemde doelen - De uitvoering vindt plaats binnen de beschikbare middelen - GS informeren PS over voortgang - Doelen van de individuele projecten zijn SMART+C omschreven - Prestatie afspraken van de projecten zijn concreet omschreven - GS gaan na in hoeverre gevoerde beleid bijdraagt aan effecten - De Provincie controleert of de prestaties geleverd zijn - De Provincie controleert of doelen van het project gerealiseerd zijn - De Provincie controleert of de geleverde prestaties bijdragen aan de beleidsdoelen

Bijlage 4 Shift share analyse

Een shift share analyse is een manier om de relatieve concurrentiekracht van regionale sectoren en de regionale economische basis te ontleden. De analyse is bedoeld om veranderingen in werkgelegenheid in een economie over een specifieke periode in wederzijds uitsluitende factoren uit te splitsen. Zij schetst een beeld hoe de huidige regionale sectoren presteren, door systematisch te kijken naar de nationale, de regionale en sectorcomponenten van de werkgelegenheidsverandering. Een shift share analyse levert een dynamisch beeld van de totale regionale werkgelegenheids groei die wordt veroorzaakt door de groei van de nationale economie, een mix van langzamer of sneller groeiende sectoren en de concurrentiekracht van regionale sectoren.

Aantal banen van werknemers	Groei per sector							
	Nederland		Zeeland		Nederland		Zeeland	
	1993	2008	1993	2008	Absoluut	%	Absoluut	%
Totaal	5.508.500	7.993.600	118.800	153.600	2.485.100	45%	34.800	29%
A+B Landbouw, bosbouw en visserij	98.000	122.000	2.300	3.700	24.000	24%	1.400	61%
C Delfstoffenwinning	9.900	7.600	x	x	-2.300	-23%	x	x
D Industrie	960.000	847.100	23.200	21.500	-112.900	-12%	-1.700	-7%
E Openbare voorzieningsbedrijven	44.200	27.000	x	x	-17.200	-39%	x	x
F Bouwnijverheid	356.600	379.700	8.600	7.400	23.100	6%	-1.200	-14%
G Reparatie consumentenartikelen; handel	937.100	1.299.600	19.400	26.400	362.500	39%	7.000	36%
H Horeca	161.400	322.400	5.200	9.800	161.000	100%	4.600	88%
I Vervoer, opslag en communicatie	382.500	455.300	8.100	8.500	72.800	19%	400	5%
J Financiële instellingen	203.800	353.900	3.200	4.900	150.100	74%	1.700	53%
K Verhuur en zakelijke dienstverlening	670.700	1.592.500	10.400	18.900	921.800	137%	8.500	82%
L Openbaar bestuur; sociale verzekeringen	378.700	505.600	8.900	9.400	126.900	34%	500	6%
M Onderwijs	375.400	513.800	7.200	9.400	138.400	37%	2.200	31%
O Cultuur, recreatie en overige dienstverlening	193.600	336.200	3.500	5.000	142.600	74%	1.500	43%
SBI '93 niet in te delen	0	26.400		0	26.400	x	0	
Verschillen (P.M.)	0	0	2.000	1.900	0	0	-100	-5%

Tabel 1. Ontwikkeling arbeidsmarkt per sector periode 1993-2008, in absolute aantallen²¹

²¹ Bron CBS. De gegevens van Delta ontbreken in de tabel, omdat CBS de lijn hanteert dat gegevens van een sector niet naar 1 bedrijf herleidbaar mogen zijn.

Hoe wordt een shift share analyse berekend?

Om een shift share analyse te maken wordt uitgegaan van bovenstaande gegevens.

De shift share (SS) = national share (NS) + industry mix (IM) + regional share (RS)

NS (national share) = Nationale component, wat zou de werkgelegenheid in deze sector geweest zijn in deze regio in deze sector, wanneer sprake geweest zou zijn van een evenredige groei als die van de nationale economie.

$$\text{Formule NS} = {}_sZld^{t-x} \cdot Nld^t / Nld^{t-x}$$

IM (industry mix) = Sectorcomponent, wat zou de werkgelegenheidsverandering geweest zijn wanneer we alleen deze sector in beschouwing nemen.

$$\text{Formule IM} = ({}_sZld^{t-x} \cdot {}_sNld^t / {}_sNld^{t-x}) - NS$$

RS (regional share) = regionale component, wat zou de werkgelegenheidsverandering zijn wanneer we alleen naar de prestaties van deze sector in de regio kijken

$$\text{Formule RS} = {}_sZld^{t-x} \cdot ({}_sZld^t / {}_sZld^{t-x} - {}_sNld^t / {}_sNld^{t-x})$$

${}_sZld^{t-x}$ = het aantal banen in Zeeland in een sector(s) aan het begin van de analyseperiode (t-x)

${}_sZld^t$ = het aantal banen in Zeeland in een sector aan het eind van de analyseperiode (t)

Nld^{t-x} = totale aantal banen in Nederland aan het begin van de analyseperiode (t-x)

Nld^t = totaal aantal banen in Nederland aan het eind van de analyseperiode (t)

${}_sNld^{t-x}$ = het aantal banen in Nederland in een sector (s) aan het begin van de analyseperiode

${}_sNld^t$ = het aantal banen in Nederland in een bepaalde sector (s) aan het eind van de analyseperiode (t)

Wat levert dit voor een beeld op voor Zeeland in de periode 1993-2008?

Shift Share Analyse Zeeland	1993-2008		
	NS	IM	RS
Totaal	172.395	-6.061	-12.735
A+B Landbouw, bosbouw en visserij	3.338	-474	837
C Delfstoffenwinning	x	x	x
D Industrie	33.666	-13.195	1.028
E Openbare voorzieningsbedrijven	x	x	x
F Bouwnijverheid	12.480	-3.323	-1.757
G Reparatie consumentenartikelen; handel	28.152	-1.248	-505
H Horeca	7.546	2.841	-587
I Vervoer, opslag en communicatie	11.754	-2.113	-1.142
J Financiële instellingen	4.644	913	-657
K Verhuur en zakelijke dienstverlening	15.092	9.602	-5.794
L Openbaar bestuur; sociale verzekeringen	12.915	-1.033	-2.482
M Onderwijs	10.448	-594	-454
N Gezondheids- en welzijnszorg	24.379	3.086	-666
O Cultuur, recreatie en ov. dienstverl.	5.079	999	-1.078
Afgeleide gegevens sectoren C + E	2.902	-1.524	521

Tabel 2. Shift share analyse voor Zeeland

Hoe moeten we deze cijfers lezen?

Een voorbeeld. De sector landbouw, bosbouw en visserij kende in 2008 in Zeeland, 3700 arbeidsplaatsen (tabel 1, eerste regel). Indien deze sector de werkgelegenheidsgroei in Nederland zou hebben gevolgd (NS tabel 2) zouden we uitgekomen zijn op 3338. De groei van de van de werkgelegenheid in deze sector (IM tabel 2) is echter kleiner, dat effect verklaart 474 banen minder. Blijkbaar doen we het regionaal in deze sector beter met een positief effect van 837 plaatsen.

$$\text{Dus SS} = \text{NS} + \text{IM} + \text{RS} \quad 3700 = 3338 + (-474) + 837^{22}$$

Een hoog negatief getal in de kolom IM wil zeggen dat de sector een krimpsector is. Een hoog positief getal daarentegen in deze kolom duidt juist op sectoren met groeimogelijkheden.

Een hoog positief getal in de kolom RS wil zeggen dat er regionale voordelen zijn ten opzichte van het nationale niveau. De Zeeuwse bedrijven uit deze sector doen het relatief beter dan hun nationale collega's. Een hoog negatief getal in deze kolom duidt op een regionaal nadeel. De Zeeuwse bedrijven doen het dan slechter dan hun nationale collega's.

Wat kunnen we concluderen uit deze analyse?

Allereerst dat de werkgelegenheidsontwikkeling in Zeeland in deze periode sterk achtergebleven is vergeleken met de werkgelegenheidsontwikkeling in Nederland.

²² De som bedraagt vanzelfsprekend 3701, afrondingsverschillen veroorzaken dit verschil.

Wanneer die vergelijkbaar zou zijn geweest zouden er ca. 18.000 banen meer geweest zijn. Deels wordt dat verklaard door de mix van sectoren en hun relatieve gewicht (ca. 4500). Maar voor een nog veel groter deel is het een feit dat in Zeeland een groot aantal sectoren het slechter doen dan het gemiddelde van die sectoren nationaal gezien (ca. 13500).

We zien slechts twee sectoren waar we een regionaal voordeel halen en dat zijn landbouw en visserij en industrie. Daarbij moet opgemerkt worden dat dit een relatief voordeel is, voor de sector industrie geldt bijvoorbeeld dat het aantal banen in deze sector in deze periode is afgenomen en de landbouw vanuit het oogpunt van werkgelegenheid een zeer kleine sector is. In de sectoren met groeipotentie horeca, financiële instellingen, verhuur en zakelijke dienstverlening, gezondheids- en welzijnszorg en cultuur recreatie en overige dienstverlening doen we het relatief veel slechter. Het sterkst zien we dit bij de sector verhuur en zakelijke dienstverlening.

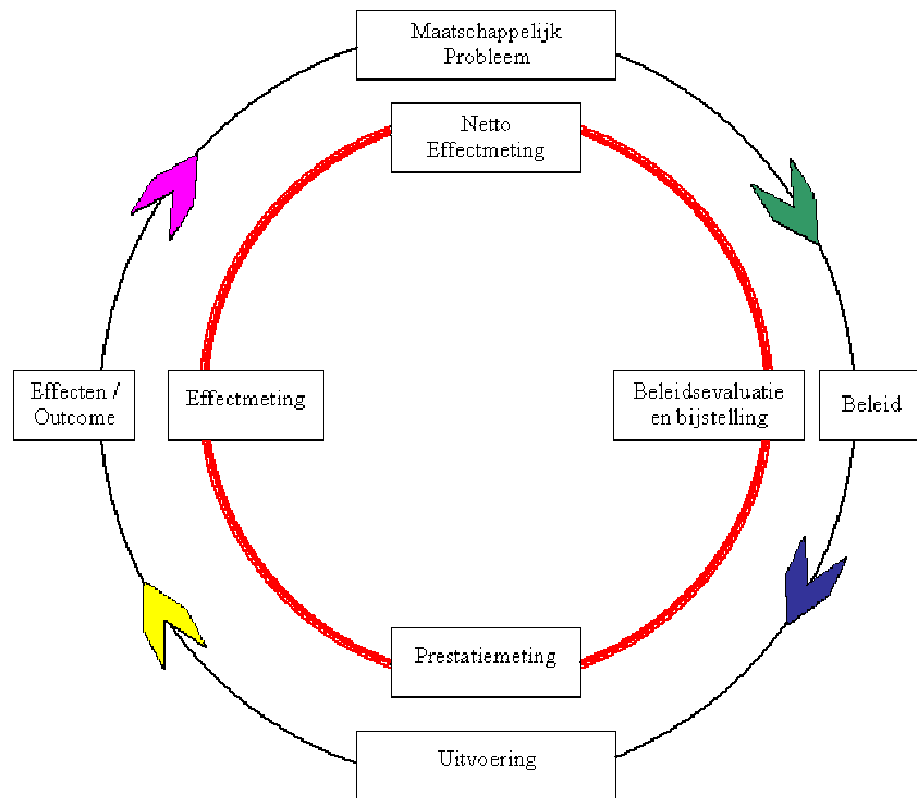
Hoe doet een andere provincie het?

Om een beeld te krijgen hoe Zeeland het doet in vergelijking met een andere provincie hebben we eenzelfde analyse voor Drenthe gemaakt. We hebben voor Drenthe gekozen omdat dit een provincie is die te vergelijken is met Zeeland, zowel qua ligging (perifeer) als het landelijke karakter als qua sectorenmix (kent vergelijkbare verdeling werkgelegenheid in sectoren). Wat opvalt is dat Drenthe met een vergelijkbare sectorenmix het beter doet dan Zeeland. Dit verschil is met name te zien in de volgende sectoren: financiële instellingen en verhuur en zakelijke dienstverlening.

Shift Share Analyse Drenthe	1993-2008		
	NS	IM	RS
Totaal	194.743	-8.950	9.952
A+B Landbouw, bosbouw en visserij	4.208	-598	-710
C Delfstoffenwinning	x	x	x
D Industrie	42.663	-16.721	-1.142
E Openbare voorzieningsbedrijven	x	x	x
F Bouwnijverheid	14.802	-3.941	-961
G Reparatie consumentenartikelen; handel	30.909	-1.370	460
H Horeca	5.224	1.967	1.109
I Vervoer, opslag en communicatie	8.126	-1.461	634
J Financiële instellingen	4.208	828	2.164
K Verhuur en zakelijke dienstverlening	18.429	11.725	345
L Openbaar bestuur; sociale verzekeringen	15.963	-1.276	714
M Onderwijs	10.884	-618	835
N Gezondheids- en welzijnszorg	28.152	3.564	6.084
O Cultuur, recreatie en ov. dienstverl.	6.675	1.313	-388
Afgeleide gegevens sectoren C + E	4.499	-2.362	808

Tabel 3. Shift share analyse voor Drenthe

Bijlage 5 Beleidsvoering

In het onderzoek hebben we ons gericht op de beleidsvoeringscyclus rond het thema aansluiting arbeidsmarkt - onderwijs. Daaraan gekoppeld hebben we de monitoringscyclus beschreven. In bovenstaande figuur zijn deze grafisch weergegeven.

De cyclus van Beleid is op te vatten als een geheel van met elkaar samenhangende maatregelen bedoeld om een vooraf bepaald doel te bereiken.²³

Mogelijke opbouw van de beleidscyclus volgens Jan van der Waard:

De eerste fase van het beleid is het formuleren van heldere, eenduidige en in kwantitatieve termen geformuleerde doelstellingen. Tevens dient te worden aangegeven wanneer het doel moet zijn bereikt.

In de volgende fase komt de vraag aan de orde 'hoe dient het doel te worden bereikt?' Welke koerslijn dient daarbij te worden gevolgd en welke tussendoelen? Als eenmaal duidelijk is hoe het doel bereikt dient te worden, is

²³ De theorie van Meten = Weten, Jan van der Waard, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, 1995

het noodzakelijk instrumenten in te gaan inzetten. Een aantal alternatieven zal tegen elkaar moeten worden afgewogen. Het is daarbij uitermate handig wanneer de effecten van beleidsmaatregelen bekend zijn in relatie tot de gestelde doelen. Er zal bovendien een beeld moeten worden gevormd van de haalbaarheid (acceptatie) door de politiek en het publiek.

Als de beleidsinstrumenten klaar zijn, moet de inzet van de instrumenten in de tijd worden uitgezet (een uitvoeringsprogramma maken). Daarnaast is het van belang, dat wordt aangegeven met welke intensiteit het beleid wordt ingezet.

Waarom is het zo belangrijk om ten behoeve van monitoring structurering in het beleid aan te brengen? Simpelweg omdat de meting van effectiviteit van een maatregel of een onderdeel van het beleid niet mogelijk is voordat de structuur van het beleid in kaart is gebracht.

Het is bij effectiviteitsonderzoek immers noodzakelijk dat precies is aangegeven op welk deel van de beleidsketen de betreffende meting betrekking heeft. Zelfs wanneer ervoor gekozen is om alleen na te gaan of het beleid haar doelen heeft bereikt (doelbereikingsonderzoek) en er niet de intentie bestaat om na te gaan of dit ook aan het eigen beleid te danken is (netto-effectiviteits-onderzoek) is het schematisch in kaart brengen van het eigen beleid onontbeerlijk. Immers, pas dan wordt duidelijk welke doelen er door de diverse onderdelen van de eigen organisatie worden onderscheiden, hoe deze doelen zich tot elkaar verhouden en hoe deze doelen zich tot de ingezette beleidsinstrumenten verhouden.

Van maatschappelijk probleem/belang naar beleid

Om tot een goed beleid te komen is een expliciete en gestructureerde probleemanalyse of een SWOT-analyse noodzakelijk. Die probleemanalyse dient tot stand te komen na overleg met alle betrokken actoren en dient ook gedeeld te worden door alle betrokken actoren.

Op basis van de probleemanalyse worden vervolgens doelen en/of beleidsvoornemens geformuleerd, volgens het principe van SMART+C.

Daarnaast dienen concrete resultaten te worden geformuleerd in termen van te bereiken maatschappelijke effecten.

Vervolgens zal een strategie door gedeputeerde staten geformuleerd dienen te worden als leidraad voor hun handelen en zal de interne organisatie moeten worden afgestemd op de gekozen strategierol.

Aangegeven moet worden hoeveel middelen voor dit beleid beschikbaar zijn in relatie tot de effecten. Er moeten heldere richtlijnen zijn voor de uitvoering van beleid, aanvraag subsidies en keuze van projecten.

Provinciale staten hebben heldere kaders en voorwaarden gesteld als leidraad voor gedeputeerde staten.

Van beleid naar uitvoering

Uitvoering vindt in het onderhavige onderzoek veelal plaats via het verstrekken van subsidies aan projecten. In deze gevallen moet helder zijn bij

welk beleid/welke nota respectievelijk bij welke doelen de maatregel/het project aansluit. Tevens moet onderbouwd worden waarom een project bijdraagt aan genoemde doelen en ook de doelen van de individuele projecten zijn SMART+C omschreven. De uitvoering moet plaatsvinden binnen de beschikbare middelen.

Gedeputeerde staten informeren provinciale staten tijdig, betrouwbaar, volledig, consistent en transparant over voortgang van de uitvoering.

Prestatieafspraken van de projecten zijn concreet omschreven en gedeputeerde staten dienen zich tenslotte aan gekozen rol en strategie te houden.

Van uitvoering naar effect

Een belangrijke taak van gedeputeerde staten is na te gaan in hoeverre het gevoerde beleid bijdraagt aan de gewenste effecten en provinciale staten hierover te informeren.

Van effect naar probleem

Om de beleidscyclus rond te maken is het van belang om terug te gaan naar het begin van de cirkel en op die manier vast te stellen hoe het maatschappelijk probleem is gewijzigd dan wel het maatschappelijk belang is gediend na de beleidsinterventie. Op basis van die inzichten is het dan mogelijk om tot een beleidsbijstelling te komen.

Gedeputeerde staten dienen daarom na te gaan hoe het maatschappelijk probleem is gewijzigd na een beleidsinterventie en stellen het beleid bij op basis van inzicht in effecten en (nieuwe) probleemanalyse.

Monitoring

Zoals in de figuur te zien is, ligt de monitoringscyclus als een rode draad onder de beleidscyclus. Op basis van de uitkomsten van (periodieke) metingen wordt een onderdeel van de beleidscyclus aangepast. Gedeputeerde staten acteren bij monitoring als de spil. Ze dienen na te gaan of de prestaties geleverd zijn, of de doelen gerealiseerd zijn en wat de effecten zijn van het gevoerde beleid. Op basis van deze bevindingen dienen onderdelen van de beleidscyclus te worden aangepast. Provinciale staten hebben hierbij een kaderstellende rol.

Bijlage 6 Aanbevelingen Taskforce Onderwijs, Kerend Tij

- Een pilot in te richten voor een periode van maximaal vijf jaar, die resulteert in:
 - een duurzame, samenhangende voorzieningenstructuur voor beroeps- en hoger onderwijs;
 - een kwalitatief hoogwaardig onderwijsaanbod, mede afgestemd op de behoeften van het regionale bedrijfsleven en de regionale non-profitsector;
 - doorlopende leerlijnen tussen vmbo, mbo en hbo, resulterend in behoud van Zeeuwse leerlingen voor Zeeland en een optimaal leerrendement;
 - onderwijsarrangementen gericht op 'een leven lang leren';
 - de versterking van regionaal toegepast onderzoek.
- Voor de sturing van deze pilot een onderwijsautoriteit in te stellen met voldoende bevoegdheden om knopen door te hakken op terreinen als samenwerking, sturing, huisvesting en bekostiging.
- Per direct de samenwerking vorm te geven op het gebied van de Zeeuwse mbo-instellingen en wat betreft ROC Zeeland en ROC Westerschelde deze samenwerking uit te werken naar een instellingenfusie.
- Voor het Zeeuwse hbo 'niche'-ontwikkeling tot rijksbeleid te maken op in het rapport aangegeven gebieden en voor deze niches een preferentiestatement af te geven in het kader van de macro-doelmatigheidstoetsing. Gezien de krappe begrotingsruimte van de Hogeschool Zeeland tevens voor de 'niche'-ontwikkeling de Claim Rekenschap ('Schutte-claim') te gebruiken en daarmee deze als zodanig te laten vervallen en, tegelijkertijd tegen dezelfde achtergrond, een extra initieel budget ter beschikking te stellen ter grootte van € 1 miljoen per te ontwikkelen niche.
- De Roosevelt Academy vanuit bekostigingsperspectief te erkennen als afzonderlijke, universitaire instelling en daarmee een einde te maken aan het ontbreken van een vastevoetfinanciering in de huidige bekostiging. Vooruitlopend daarop zou met onmiddellijke ingang een infrastructurele voorziening dienen te worden getroffen van ten minste de helft van een theoretische vastevoet financiering (ongeveer € 1,2 miljoen op jaarbasis) gedurende de pilotperiode, met als tegenprestatie van de Roosevelt Academy een van deze Academy gevraagde aantoonbare bijdrage in het kader van toegepast onderzoek- en masteropleidingen.
- Voor de pilotperiode met de regering van het Gewest Vlaanderen een arrangement te treffen, waarbij de belemmeringen voor een daadwerkelijk vrij verkeer van personen, goederen en diensten op de terreinen van arbeidsmarkt, gezondheidszorg en onderwijs worden weggenomen.

Bijlage 7 Overzicht onderzochte projecten

Project	1 STOeB
Omschrijving	De Stichting technisch onderwijs en bedrijfsleven Zeeland (STOeB) wil de instroom in de technische beroepsopleidingen verhogen en verbeteren, waarbij nadrukkelijk wordt gestreefd naar toename van meisjes en allochtonen in de technische sectoren.
Doelstelling	Professionalisering en verspreiding van de STOeB-formule over heel Zeeland, waardoor de instroom van het aantal leerlingen in de techniek jaarlijks met totaal 80 leerlingen toeneemt (40 per ROC) en de kwaliteit van het onderwijs verbetert.

Project	3 Zeeuws digitaal portfolio (ZDP)
Omschrijving	Ontwikkelen van een digitaal portfoliosysteem en conversiesystemen voor het onderwijs in Zeeland na de basisschool ten dienste van het terugdringen van schooluitval en transparantie ten aanzien van de competentie naar de arbeidsmarkt.
Doelstelling	a. bouwen van het ZDP in regionaal verband en het ontwikkelen van een open e-portfolio voor Zeeland; b. testen van het ZDP d.m.v. pilots; c. opzetten van scholing van docenten e.a. voor de pilots; d. inventariseren van <i>lessons learned</i> vanuit de pilots; e. kennisdeling omtrent het portfolio.

Project	4 Het Gouden Slikke
Omschrijving	De ontwikkeling van een leef-, leer-, en werkvoorziening (24 uur per dag/7 dagen per week) voor een specifieke groep jongeren op het terrein van het Zilveren Schor en ontwikkeling van een nieuw onderwijsconcept en een kenniscentrum over de aanpak en resultaten.
Doelstelling	Opstellen businessplan om ideeën te concretiseren en op haalbaarheid te toetsen.

Project	8 EVC centrum Zeeland
Omschrijving	Leerwerkloket voor potentieel geïnteresseerde deelnemers aan EVC (Erkennen van Verworven Competenties) en scholingsprojecten en bevorderen van duaal leren.
Doelstelling	De toegankelijkheid van scholing, duale projecten, EVC-eting en loopbaanadvies bevorderen. Uitvoeren van 500 EVC-trajecten en 200 extra duale scholingsprojecten voor 1 oktober 2007.

Project	9 Gezamenlijk dienstencentrum DCO
Omschrijving	Het opzetten van een zo breed mogelijk dienstencentrum voor het Zeeuwse onderwijs teneinde gezamenlijk vorm en inhoud te geven aan een Zeeuws onderwijscontinuüm (standaardisatie, flexibilisering en effectieve en efficiënte ondersteuning van het leerproces van de deelnemers/student/scholier. Een DCO zal enerzijds leiden tot efficiency en kostenbesparing in bedrijfsprocessen en bedrijfsvoering en anderzijds tot kwaliteitsverbetering van het onderwijs.
Doelstelling	Het laten uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek en het opstellen van een implementatieplan (door KPMG) voor een gezamenlijk dienstencentrum onderwijs (DCO) voor het Zeeuwse onderwijs.

Project	12 Kenniscentrum Toerisme Recreatie (opdrachtverlening op basis van uitgebrachte offertes)
Omschrijving	Het ontwikkelen en toegankelijk maken van kennis over toerisme en recreatie voor overheden, bedrijfsleven en intermediaire organisaties in Zeeland. Het Kenniscentrum heeft als taak om toeristisch recreatieve kennis te ontsluiten voor de vrijetijdssector in Zeeland. Dit gebeurt door middel van het inzetten van verschillende instrumenten en producten en om op actuele thema's en ontwikkelingen vanuit de markt in te spelen door organisatie van workshops, verstrekken van strategische marketing en productinnovatie, trendwatching, up-to-date houden en onderhouden van de website www.kenniscentrumtoerisme.nl voor wat betreft de Zeeuwse invulling enz.
Doelstelling	Uitgave van de trendkrant, trendrapportages, het organiseren van de jaarlijkse toeristische ontmoetingsdag, workshops over actuele onderwerpen en vertrekken van advies aan overheidsorganisaties en het bedrijfsleven.

Project	14 Kenniswerf
Omschrijving	De gemeente Vlissingen in de gelegenheid stellen om een business-en implementatieplan op te stellen voor de Kenniswerf Vlissingen, onder de voorwaarde dat de overige partijen minimaal 50% van de totale kosten dragen.
Doelstelling	Het creëren van nieuwe werkgelegenheid en het verbeteren van de kenniseconomie.

Project	16 Zeeuws instituut kenniseconomie
Omschrijving	In het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie (AZK) hebben partijen (ondernemers, overheden en onderwijsinstellingen) vastgelegd te willen werken aan het verbeteren van de kenniseconomie in Zeeland. Het voornemen is om een Centrum Zeeuwse Kenniseconomie op te richten.
Doelstelling	Realiseren van de doelstellingen en ambities van het AZK.

Project	18 Technologisch bedrijventrum
Omschrijving	De stichting Technologisch Bedrijven Centrum Zeeland (TBCZ) heeft op het Technopark in Schoondijke een bedrijfsverzamelgebouw neergezet om afgestudeerden en starters kleine bedrijfs-/kantoorruimtes te bieden in een professionele omgeving tegen een aantrekkelijke huurprijs en tevens goede begeleiding en coaching.
Doelstelling	Startende en/of doorstartende bedrijven in de technologische sector aantrekken door het bieden van huisvesting en begeleiding tegen een gereduceerd tarief. In het openingsjaar 2005 4 huurders.

Project	20 Technum
Omschrijving	Een opleidingslocatie van het ROC Zeeland, voorzien van uitstekend geoutilleerde theorie-, praktijk- en practicumruimtes, waar de deelnemers in een prettige leer- en werkomgeving zich kunnen ontwikkelen in de techniek; Kwalitatief hoogwaardige machines en moderne trainingsapparatuur, gebaseerd op de nieuwste technologieën. Actieve samenwerking binnen de beroepskolom, door afstemming van het opleidingsaanbod, doorlopende leerlijnen en overeenstemming in pedagogische en didactische concepten. Er zijn mogelijkheden voor iedereen, jong of oud, die zich (verder) wil ontwikkelen in de techniek.
Doelstelling	Van augustus 2008 tot en met juli 2011 715 leerlingen per jaar opleiden en kwalificeren voor techniek.

Project	21 TSO Fluenz kwaliteitsverbetering
Omschrijving	Kwaliteitsverbetering van de Beroeps Praktijk Vorming (BPV) in de zorgsector. Scholing onder werk- en praktijkbegeleiding, bevorderen van kennis van praktijkopleiders door middel van 'werkbezoeken' en 'rondetafelconferenties' en samenvoeging van coördinatiepunten in Zeeland die de planning van de BPV voor de zorgopleidingen uitvoeren.
Doelstelling	Creëren van extra BPV-plaatsen en begeleiding voor niveau 4 studenten van de hbo-V.

Project	22 Jobcoach project Cleijenburg
Omschrijving	Initiatief om jonggehandicapten vanuit een uitkeringspositie een goed georganiseerde werkplek te bieden in de maatschappij dat bij succes als voorbeeldproject kan dienen voor de sector.
Doelstelling	Ondersteunen van zwakke groepen op de arbeidsmarkt.

Project	23 Grije massa
Omschrijving	Ontwikkelen van een innovatief en breed en multidisciplinair inzetbaar concept/systeem voor het borgen en beschikbaar stellen van bedrijfsspecifieke core-kennis van oudere medewerkers. Project wordt uitgewerkt in twee fasen: 1. Concretiseren en het creëren van draagvlak en samenwerkingspartners ; 2. Conceptontwikkeling, proeftuin, aanscherpen methodiek, verspreiden concept.
Doelstelling	Behoud bedrijfsspecifieke core-kennis van oudere werknemers voor organisaties.

Project	24 Mobiliteitscentrum Zeeland
Omschrijving	Benoemen van een beleidsadviseur mobiliteit i.v.m. plan van aanpak economische crisis en specifieke communicatie-instrumenten.
Doelstelling	Een front office bieden aan Zeeuwse bedrijven die vragen hebben over: <ul style="list-style-type: none">- scholing van werknemers;- detachering van werknemers;- herplaatsing van werknemers.

Project	25 Cursus Aquacultuurontwikkeling HZ
Omschrijving	Ontwikkeling door de Hogeschool Zeeland van een introductiecursus voor aquacultuur voor (startende) ondernemers en andere betrokkenen vanuit verschillende invalshoeken: medewerkers van aquacultuurbedrijven, landbouwers met belangstelling voor een nieuwe zilte tak, diervverzorgers en beleidsmedewerkers van overheden.
Doelstelling	Aan het einde van de cursus presenteren van een 5-tal bedrijfsplannen, waarin de vernieuwende ideeën van de deelnemers met de opgedane kennis zijn gecombineerd in praktijktoepassingen.

Project	26 Samen handen ineen
Omschrijving	Versterken doorlopende leerlijnen, sectorgewijs beroepen en functies visualiseren, uitbouwen van het MKB-netwerk van bedrijven in Zeeuws-Vlaanderen.
Doelstelling	Het verbeteren van het imago van de beroepsmogelijkheden met een (v)mbo-diploma.

Project	27 Regionale arrangementen
Omschrijving	De regionale arrangementen zijn bedoeld om in een regio samenwerking tussen vmbo-scholen, het ROC en het regionale bedrijfsleven te bevorderen, teneinde regionale versterking van het vmbo-aanbod in de regio te bevorderen in relatie tot het vervolgonderwijs(mbo en hbo) en economische en arbeidsmarktontwikkelingen. Scholen ondertekenen daartoe een samenwerkingsovereenkomst.
Doelstelling	Regionaal arrangement Oosterschelde regio 1. Het vormgeven van competentiegericht onderwijs, met innovatie naar longitudinale leerroutes; 2. Het centraal stellen van de loopbaan van de leerling; 3. Het aansluiten bij de ontwikkelingen rond competentiegericht leren in BVE (mbo); 4. Het anticiperen op vragen uit het bedrijfsleven; 5. Het vormgeven van een vernieuwend onderwijsaanbod in de regio, op basis van een regiovisie, in samenspraak met ROC's en het regionale bedrijfsleven. Regionaal arrangement Zeeuws-Vlaanderen: 1. het vormgeven van competentiegericht onderwijs, met aandacht voor doorlopende leerlijnen in de beroepskolom vmbo-mbo-hbo. 2. het verbeteren van de infrastructuur in de sector techniek; 3. het vormgeven van een vernieuwend onderwijsaanbod in de regio, op basis van de regiovisie, in samenspraak met de ROC's en het regionale bedrijfsleven.

Project	28 Modernisering Technisch Onderwijs
Omschrijving	Door in de laboratoria van het ROC Westerschelde, in samenwerking met het bedrijfsleven, proefopstellingen (simulaties) procestechiek neer te zetten, krijgen leerlingen in een vroeg stadium de gelegenheid kennis te maken in de praktijk met datgene waar ze in hun werkzame leven mee te maken krijgen.
Doelstelling	Het dichten van de kloof tussen leeromgeving en beroepspraktijk en het bieden van een competentiegerichte opleidingsomgeving.

Project	29 Fluenz BPV-plaatsen in de zorg
Omschrijving	Om de voortgang van de opleiding hbo-V niet te frustreren vanwege een dreigend tekort aan stageplaatsen door de grote instroom in het school jaar 2005-2006 is een eenmalig beroep gedaan op de provincie tot financiering van de kosten van extra stageplaatsen.
Doelstelling	Oplossen probleem voor 60 leerlingen op niveau 4/5 hbo-V.

Project	30 Technasium
Omschrijving	Het Technasium Netwerk Zuid-West Nederland, waarin een aantal scholen voor voortgezet onderwijs deelnemen, zet zich in voor de invoering van het Technasium (scholieren vanaf de brugklas voor havo, atheneum en gymnasium de mogelijkheid bieden om een keuze te maken voor een technische richting) en de ontwikkeling van het bèta technische onderwijs in Zuidwest Nederland.
Doelstelling	<ul style="list-style-type: none">- in de periode 1 september 2009 tot en met 31 augustus 2011 het percentage examenkandidaten die kiezen voor één van de natuurprofielen laten stijgen met 10%;- in de periode 1 september 2009 tot en met 31 augustus 2011 het percentage leerlingen dat uitstroomt naar bèta technische studies in het hoger en wetenschappelijk onderwijs met 23% te laten stijgen;- het organiseren van een bedrijvendag in 2010 en 2011 en ook de samenwerking met het Zeeuwse bedrijfsleven te bevorderen;- voor 31 augustus 2011 beschikken over een ondertekende intentieverklaring waaruit blijkt dat het Zeeuwse bedrijfsleven en hoger en wetenschappelijk onderwijs actief deelnemen aan het regionale netwerk.

Project	31 Wetenschapsdag Zeeuwse Bibliotheek
Omschrijving	In het kader van Oktober Kennismaand is als activiteit van de Wetenschappelijke Raad Zeeland (WRZ) in de Zeeuwse Bibliotheek in 2009 de Wetenschapsdag georganiseerd, met het thema "Reis naar het onbekende", waarbij in het bijzonder aandacht is geschonken aan het Darwinjaar. Tevens is een Science café georganiseerd en een debatavond.
Doelstelling	Het stimuleren van interesse, met name van scholieren van zowel basis- als voortgezet onderwijs voor techniek en natuurwetenschappen. Binnen het thema "voor elk wat wils" bieden aan de bezoekers uit diverse leeftijds- en interessecategorieën.

Project	32 Instroomproject horeca
Omschrijving	Opzetten project voor 24 Walcherse werkzoekenden in de horeca.
Doelstelling	Deelnemers een full-timedienstverband bieden voor een jaar.

Project	33A Week van de procestechniek
Omschrijving	De Stichting Platform Procestechniek Zeeland-West Brabant (PZW, een samenwerkingsverband van bedrijven en onderwijsinstellingen in de regio, beoogt leerlingen te interesseren voor de procestechniek. Aangezien bij de vmbo-leerlingen de beroeps-, functie- en opleidingsmogelijkheden binnen de procesindustrie nog steeds onvoldoende bekend zijn en er sprake is van een te beperkt en onvolledig beroepsbeeld en imago wordt in de Week van de Procestechniek de procesindustrie nog breder onder de aandacht gebracht van met name vmbo-leerlingen in de PZW-regio.
Doelstelling	Activeren van 50% van de totale vmbo-populatie in West Brabant en Zeeland in 2008. Totaal aantal te bereiken leerlingen 500, totale deelname 400, waarvan ruim de helft uit Zeeland. Een toename van de instroom in BOL (niveau 2,3 en 4) en BBL+ van minimaal 15% (totaal 175 leerlingen).

Project	33B Mobiele werkplekken
Omschrijving	Het samenwerkingsverband van procestechnische bedrijven en onderwijsinstututen PZW in de regio Zeeland en West-Brabant zet zich in om meer jongeren te interesseren voor de procestechniek. Door het plaatsen van mobiele werkplekken procestechniek bij Zeeuwse vmbo-scholen wordt geprobeerd vmbo-leerlingen bekend te maken met de kansen en mogelijkheden die de procestechniek biedt.
Doelstelling	Toename met 10% van de jaarlijkse instroom in de BOL/BBL procestechniek bij de twee Zeeuwse ROC's (norm: instroom 144 leerlingen in het schooljaar 2006-2007).

Project	34 Technocentrum Het Loket
Omschrijving	Door het bundelen van de individuele opleidingswensen van de verschillende Zeeuwse bedrijven en die vervolgens neer te leggen bij Zeeuwse onderwijsinstellingen koppelt Het Loket de vraag naar en het aanbod van opleidingen.
Doelstelling	Kwantitatieve doelstelling 2005: 75 matches (opleiden van 525 medewerkers) 2006 :100 matches (opleiden 700 medewerkers) 2007:150 matches (opleiden 1050 medewerkers). Voorts: behoud van een gevarieerd opleidingsaanbod in Zeeland en bijdragen aan een betere afstemming op elkaar van opleidingsaanbod en opleidingsinstututen, ondersteuning en professionalisering van de administratie, het verzorgen van netwerkbijeenkomsten, het betrekken van MKB-bedrijven en PR.

Project	35 RIBIZ
Omschrijving	De Regionale Informatiebank Bedrijven en Instellingen Zeeland (RIBIZ, een samenwerkingsverband tussen de provincie, een aantal gemeenten en de Kamer van Koophandel) beheert een register met activiteiten, vestigingswet werkgelegenheidsgegevens van bedrijven, overheden, instellingen en andere organisaties in Zeeland.
Doelstelling	Het in beeld brengen van ontwikkelingen aan de vraagzijde van de Zeeuwse arbeidsmarkt in de vorm van een voor de vaste gebruikers bruikbaar bestand met actuele en betrouwbare gegevens van bedrijven en instellingen in hun gebied.

Project	36 Beroepenoriëntatiedagen ROC
Omschrijving	Het in 2007 opnieuw organiseren van de Beroepenoriëntatiedagen Techniek om de belangstelling bij jongeren voor de technische beroepsopleidingen te vergroten, aangezien er een tekort merkbaar is aan technisch opgeleid personeel. De bijdrage van de provincie is voor het vervoer van leerlingen naar en van de locaties in Goes.
Doelstelling	Organiseren 4 beroepenoriëntatiedagen voor ca. 1000 tweede en derdejaars vmbo-leerlingen.

Project	38 Junior Vakkanjers (skills)
Omschrijving	Organisatie door Pontes scholengroep van junior vakkanjerwedstrijden 2009 voor de regio Zuid West Nederland.
Doelstelling	Promoten van het vmbo, met name het leren en werken in de metaal/elektrotechnische branche.

Project	39 Docentendag procestechniek
Omschrijving	Organisatie van een Docentendag Procestechniek 2008 door de Stichting Procestechniek Zeeland-West Brabant (PZW)
Doelstelling	Stimulering van het positieve imago van de proces- en productie-industrie bij leerkrachten en directies van de deelnemende scholen en door kruisbestuiving tussen basis- en voortgezet onderwijs bijdragen aan de ontwikkeling van een doorlopende leerlijn procestechniek.

Project	40 Restauratieopleidingsproject
Omschrijving	De Stichting Restauratieopleidingsprojecten Zuid West beoogt het verhogen van het aantal restauratievaklieden en het behoud van restauratiekennis en –vaardigheden. De essentiële taak van een ROP is het bij elkaar brengen van werk en opleiding.
Doelstelling	Coördinatie en organisatie van het ROP Zeeland.

Project	42 Zeeuwse opleidingsschool
Omschrijving	Bijdragen aan het oplossen van het dreigend tekort aan docenten in het voortgezet onderwijs in Zeeland door middel van een 'Zeeuwse opleidingsschool'.
Doelstelling	<ol style="list-style-type: none">1. Het vormen van één opleidingsschool binnen Zeeland waarin samenwerken: de scholen voor voortgezet en beroepsonderwijs in Zeeland en de Hogeschool Rotterdam en Driestar Educatief Gouda;2. Het aanbieden van een zo breed mogelijk aanbod aan lerarenopleidingen in Zeeland in duale trajecten (minimaal 40%);3. Het creëren van een zodanige groep studenten dat het financieel mogelijk is een zo groot mogelijk deel van de opleiding aan te bieden in Zeeland;4. Het opleiden van kwalitatief goede docenten, waarbij scholen en opleidingsinstituten een meerwaarde verwachten van het opleiden van docenten dicht bij de werkvloer;5. Om kennis en expertise in de provincie Zeeland rond het opleiden van docenten te vergoten een zo groot mogelijk deel van de opleiding aanbieden in samenspraak tussen lerarenopleidingen en scholen;6. 'Zeeuwse opleidingsschool' zodanig vormgeven dat deze in aanmerking komt voor bekostiging door het ministerie.

Project	43 Masterplan stichting Viazorg
Omschrijving	Het kwalitatief en kwantitatief op peil houden van de personeelsvoorziening in de Zeeuwse zorg- en welzijnssector door uitvoering van het Masterplan Personeel en arbeid, zorg en welzijn Zeeland.
Doelstelling	<ol style="list-style-type: none">1. ontwikkelen en opzetten van een database van alle initiatieven voor instroom in de zorg;2. 10 allochtonen werkzoekenden voorbereiden voor een stageplaats of reguliere baan;3. het organiseren van een symposium 'Diversiteit in de zorg';4. up-to-date houden van de arbeidsmarktmonitor en opstellen en verspreiden van informatie uit de monitor;5. ontwikkelen en uitdragen van structurele arbeidsmarktcommunicatie zorg- en welzijnsector;6. rapportages over de resultaten van 6 met name genoemde projecten in de zorg-en welzijnssector.

Project	44 Project in de praktijk
Omschrijving	Door de oprichting van het kennisinstituut ICT een brug slaan tussen het ICT onderwijs en het ICT bedrijfsleven om te voorzien in een tekort aan personeel in de ICT-branche.
Doelstelling	<ol style="list-style-type: none">1. inrichten van een kennisinstituut;2. opzetten van onderwijsmodules;3. opleiden en plaatsen van 70 flexibele en kwalitatief goed opgeleide arbeidskrachten.

Project	45 Proactief bruggen bouwen
Omschrijving	Begeleiding, zorg(meer afgestemd op de individuele behoefte) en nazorg bieden aan (ex)leerlingen van de praktijkscholen richting arbeid en vervolgopleiding.
Doelstelling	Binnen elke praktijkschool een Pro-bureau implementeren dat de volgende activiteiten uitvoert: - informatie en advies geven aan leerlingen, ex-leerlingen en bedrijven m.b.t. leren en werken; - uitstroom borgen van het praktijkonderwijs naar het MBO in Zeeland(40%);-het versterken van het regionaal netwerk met collega-scholen, bedrijfsleven en ketenpartners; - het ontwikkelen en implementeren van een Avondschool (nazorg,scholing).

Project	46 Werken en leren
Omschrijving	Voortzetten van het EVC Centrum Zeeland.
Doelstelling	Het bevorderen van de arbeidsparticipatie en het verhogen van het opleidingsniveau van de werkende en de niet-werkende beroepsbevolking.

Project	47 Sociale innovatie
Omschrijving	Cofinanciering voor de uitvoering van de bedrijfsgerichte regeling Sociale innovatie, een thematische regeling vallend onder het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 (OP- Zuid).
Doelstelling	Deelname van ongeveer 60 (kleinere) MKB-bedrijven aan de regeling, waarbij met name wordt ingezet op het maken van bedrijvenscans bij gemiddeld 20 bedrijven per jaar, waarvan 5 kleiner dan 10 werknemers en 15 tussen 10 en 20 werknemers.

Project	48 Zilt
Omschrijving	De gezamenlijke Zeeuwse woningcorporaties beogen in de periode 2008 tot en met 2010 ten minste 7 nummers uit te brengen van het tijdschrift ZILT (Zilt Zeeland) en distributie van het eerste nummer via de zaterdageditie van de Volkskrant om zo te proberen nieuwe inwoners aan te trekken van buiten Zeeland.
Doelstelling	Met provinciale subsidie uitbrengen van 1 nummer in 2008 en 3 nummers in 2009.

Bijlage 8 Onderzoeksopzet

1.1 Inleiding

Arbeidsmarkt

De aansluiting tussen het onderwijs en arbeidsmarkt heeft zich altijd gekenmerkt door fricties. Al sinds het ontstaan van de eerste universiteiten van Bologna en Parijs. En even oud zijn de pogingen om deze fricties op te heffen. Om een voorbeeld te geven: de eerste numerus fixus is die waar in 1207 de paus het aantal hoogleraren theologie in Parijs beperkt tot 8.²⁴ Een deel van de frictie zit erin, dat het nu eenmaal tijd kost om mensen op te leiden. In die tijd kan de vraag en de economie echter alweer belangrijke wijzigingen hebben ondergaan.

Bovendien is de 'arbeidsmarkt' geen vast gegeven, het is een verzamelnaam voor alle activiteiten van zoekers en aanbieders in relatie tot elkaar".²⁵ Ook de 'Zeeuwse arbeidsmarkt', is niet scherp af te bakenen, er zijn immers ook inwoners van Zeeland die in andere provincies of in België werken. Daarnaast zijn er ook mensen van buiten de provincie die in Zeeland werkzaam zijn.

In de provincie Zeeland is er in 2005 een inkomende pendel van 6% van de beroepsbevolking en een uitgaande pendel van 16% van de beroepsbevolking²⁶.

Onderwijs

Formeel gesproken kent de Provincie als bestuurslaag geen wettelijke taken ten aanzien van het onderwijsbeleid. De provincie Zeeland voelt zich verbonden met het onderwijs en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, zoals ook blijkt uit de Onderwijsnota (dé OnderwijsAgenda 2008-2011) De Provincie hecht ook grote waarde aan de instandhouding van de huidige onderwijs- onderzoekinstellingen in Zeeland. Dat staat als doelstelling geformuleerd in het Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan (PSEB 2009-2012).

Er worden tal van projecten ondersteund die de aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt trachten te verbeteren. Om de organisaties die deze projecten organiseren te verbinden is het Sociaal Akkoord (2004-2008 en 2008-2012) opgesteld tussen de Provincie en maatschappelijke organisaties.

²⁴ Wilbrink 1994

²⁵ Wilbrink 1994

²⁶ Bron: Sociale Staat van Zeeland 2009 en CBS

1.2 Probleemstelling

De Rekenkamer wil met dit onderzoek inzicht bieden in de mate van effectiviteit van provinciale maatregelen en inzet van middelen op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt. Het gaat daarbij om een inventarisatie van activiteiten op dit terrein en het beoordelen van de effectiviteit daarvan.

De centrale vraag in het onderzoek luidt:

"Welke activiteiten, maatregelen en middelen zet de Provincie in ten behoeve van de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt en hoe effectief zijn deze?"

Voor de beantwoording van de centrale vraag worden de volgende deelvragen gesteld:

- Welke rol vervult de Provincie op het terrein van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en hoe kan men deze typeren?
- Welke motieven liggen ten grondslag aan de activiteiten van de Provincie?
- Welke doelen heeft de Provincie geformuleerd ten aanzien van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt in de periode 2004-2010?
- Welke maatregelen zijn getroffen gedurende de periode 2004-2010 om het onderwijs te laten aansluiten op de arbeidsmarkt, en zijn deze effectief en efficiënt gebleken?

De uitkomsten van het onderzoek moeten handvatten bieden om de relaties tussen de provincie en de betrokken partners op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt efficiënter, doeltreffender, consistenten en transparanter te maken.

1.3 Afbakening van het onderzoeksterrein

Voor het onderzoek zijn de volgende beleidsnota's in beschouwing genomen:

- Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan 2009-2012 (PSEB)
- Dé OnderwijsAgenda, programma 2008-2012 (OA)
- Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie 2005-2010 (AZK)
- Sociaal Akkoord 2008-2012 (SA)

Het rapport Kerend tij, een adviesrapport van de commissie Taskforce Onderwijs Zeeland dat begin 2010 uitkwam is eveneens in beschouwing genomen.

Tijdpad

Het tijdpad voor dit onderzoek omvat voornamelijk de periode 2004 t/m 2009 . Hiermee kaderen we het onderzoek af van de start van het Sociaal Akkoord (2004) tot en met de evaluatie van lopende projecten van 2009²⁷. Overigens bestrijken

²⁷ De evaluatie van projecten uit 2009 zal worden meegenomen voor zover bekend.

sommige analyses een langere periode omdat op deze wijze trends beter zichtbaar worden.

1.4 Methode van onderzoek

Het onderzoek bestaat uit vier delen. Het eerste deel bestond uit een achtergrondanalyse van arbeidsmarktgegevens. Het tweede deel bestaat uit dossieronderzoek van de gesloten akkoorden, beleidsnota's, tussentijdse voortgangsrapportages, evaluaties en ontwikkelde nota's voor opvolgende perioden, prestatieafspraken en meerjarenplanningen, begrotingen, jaarrekeningen en jaarverslagen. Uit dit dossieronderzoek moet helder worden welke doelen geformuleerd zijn met betrekking tot de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, op welke wijze evaluaties plaatsvinden en of de doelstellingen meetbaar zijn.

Vervolgens zijn 49 projecten onder de loep genomen. Ten slotte zijn interviews gehouden met de direct betrokkenen uit het veld van onderwijs en arbeidsmarkt.

Bijlage 9 Lijst van geïnterviewden

Mw. L.J.A.M. Beduwé	Regiomanager MKB Zeeland
Dhr. mr. drs. G. van der Brugge	Voorzitter College van Bestuur ROC Westerschelde
Dhr. H. Dettingmeijer	Portefeuillehouder Onderwijs en Arbeidsmarkt MKB Zeeland
Dhr. L. Eizinga	Voorzitter SER Zeeland
Mw. mr. M. J.H.M. van Groeningen	Senior beleidsmedewerker Provincie Zeeland
Dhr. mr. M. de Klerck	Secretaris Hogeschool Zeeland
Mw. H. van Meerkerk	College van bestuur ROC Zeeland
Dhr. M. Nelen	College van bestuur ROC Zeeland
Dhr. P. Oey	Directeur Management Support Zeeland
Dhr. drs. A.A.D. Saman	Secretaris Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging BZW
Mw. L. Schoone	Bestuurder Industrie FNV
Dhr. drs. J.A.M. de Vos	Directie NV Economische Impuls
Dhr. A. J. de Zeeuw	Beleidsadviseur Mobiliteitscentrum regio Zeeland